КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массо а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(СВЕТ) Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 132 (4423). | ШИНАРДИ, 3 ноябрь 1970 шу. | Мах 2 кап.

КАЛМЫЦКИ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАНА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунизм хьалхарча дакъа тоцаиаш бахьан долаш а Калмыки АССР вIашагIъелла 50 шу дизарца дувзадевна а ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ орден лойла Калмыцки Автономни Советски Социалистически Республикана.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1970 шера 30 октябрь

ДЕГ ТIАРА ДАЬКЪАЛА БУВЦ

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, ССР Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIара даькъала буvц гIалмакхой балхлой, колхозхой, интеллигенцеа, беррига къахьегамхой доккхача шийца — Калмыцки Автономни Советски Социалистически Республика шоаьтта итт шу дизарцеи республикано Октябрьски революце орден эцарцеи.

Сийлаь - боккха Октябрь котбаларца, йоаь дайтача моаркхаш тIа, социальни хьамакх Iазапах мукъадаьнна гIалмакхой халкъ бIубенна дIаеттад бохами культурен дегIаккхувара ниехье тIа, хьанаро даьха ииша кхьлаеденд социализм хьагIача. Тохаммий барсача шираша Калмыке дукхаш къонгаши мехкарийн гера ба а долла Советски Iалдам лерадеш лаьттаб, къонахчаи доаьш ийтаб Сийлаьн-боккхача Дай-мехка тIема фронташка.

ДIадахача укх 50 шера Коммунистически парте кулгалдеш, эрсийн вай мехкарча кхычеи халкъаша накъареша новкъостал а деш, Калмыке — пачхьа Россех этгара тIеххьайнача йистехи цхьана—шерча замо тIебоссабаь бале дIа а кхосса, доккхий толамаш даьхад экономикан культурен дегIаболаьча, къахьегамхой материальни хьал - торо лакхьеча. Республике хьаьхьй машиностроение, хIаччеи пхачени промышленноста, гIалхой материальни предприятеш, мехкдаьттеи гази даьь. Хьалха зерй хьача гIалмакхой арениска хIанэ тоьал дукха тха, дулх, ниег, кхыйола юртбахама продукци йоахахи йоаа йоккхий, хIанзарча техникаца кийчьь колхозаши совхозаши хилай.

Пачхахьалкхехье кхы хургдоцаш дIадьенад цхьан мотте соцдоаца вакар, кьал, йоавуз - дашар ца хар, ширча замах юаедиса ца гIулакхаш. ХIанз массене а юкъера образовани чаккйохкаш лаьтт республике, дикка толамаш даьхад Iилма, литература, искусство дегIаккхулеча. Советски Калмыке материальни духовни вахар цIенкте а цу замача тайнара теадешар — КПСС ленински къамий, дукхна къаьмаш дакаьа вай сийлаь - йоккхача Даьлен халкъий политика текара, советски обществени пачхахьалкхени строй тIоа шибре доле ниьтта теши.

Калмыцки АССР къахьегамхой йенара юкъабаьккхаб КПСС XXIV-ча съезда доза доаггIана тайпара накъадехар дукха деррыгача халкъо лаьцача социалистически яхье, тIегIертта къовсам лоаттабу цар общественни производства эффективность лакхъяр, промышленности юрта боахами дегIаккара тишпаш сихъяр дукха.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, ССР Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совета лоаца бовкх Калмыцки АССР къахьегамхоаьта экономикан культурен дегIаккхуларе цар керда доккхий толамаш дахар а лоаш, хьахкайкаду, республике болхлоша, колхозхоша, интеллигенцеа деррига хьаьхьа юкъарча коммунизм хьалара гIулакха юкъе цар тешийкара доагIш доле даьха лоацаргдолчх шоаш чIоагIа дег тайна хилар.

(ТАСС).

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАР

Ши бутт мара бисабац пятилетка тIеххьара шу чакхдала. Беррига шоей низ тIебахийта оршагIбеллаб Нохч - ГIалгIайчен хьайбаш лелладераш юбилейни шера шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара а КПСС XXIV съезда сийлена пачхьабехьара а. КIезига бохамаш дац республике тIеххьарча шерашка доакан продуктивность дикка лакхъяь а пачхахьалкхенга хьайбай продукци йоххара пхе шера план кхоачашъяь а. Хьалха латтараштa юкъе да Наурски района боахамаш. Хьайбай продукце дерригa тайпаш кийчдара нийс бетта план тIеххоачашъяьй пар. Планал 13 процент совгIа дехкад дула, шура — 24 процент совгIа, фуаш — 30 процента тха — 6 процента совгIа дехкад. ТIеххоачашъяьй дула, шура, фуаш, тха доххара нийс бетта план наурашна социалистически яхье бьаннеча Шелковской района хьайбаш лелладераша а. Кхоь квартала план кхоачашъярах ваьоргаш деннад Гудермески, Советски, Ведана, Ножай-Юрта районаша.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад КПСС XXIV съезда сийлена накъбахара, пятилетка а цуя тIеххьарча шера а планаш шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара бIаьь болча хьайбаш лелладераша шоай низ ца кхобеш кьахьегарах. Дук кхача доаркаша, кхыча хьайбаш лелладераша хIанзлоахье кхоачашъяьй пятилетка задание, хIаьта хIанз кьагIадоагIача пхе шера чотах болх а беш ба.

Дика толамаш даьха боахамаши бIарчча районаши вай кле а, хIанз Iолаш я вай республике хьайбай боадам дегIабоалабара тIуиакхе бокъонца уйла ца еш моттигаш. Цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи тесса лелабу племенной болх, халача балхашта механизаци йиц, хьайбаш лелладерий кхьахьегам лерттIа вIаштIехьдокхкац, царна эша культурно - бытовой хьалаш IалашIдац. Из бахьан долаш дола хул фермашка хьайбай продуктивность, дулх шура, кхыйола продуктащ яхарен кийчъярен планаш а шоаш тIаийца декхараш а кхоачашдац.

ХIанз, беррига советски нах съеда хьалхарча вахте а этта къахьегаш боахахча хана а йолаш я республике Дехьенна хьалхашкара шоай декхараш кхоачаш це деш йола фермаш. Ерригаш а ткъаь цхьайтта совхози ткъаь пхI колхози я республике укх шера хьалхарча нийс бетта план кхоачаш ца еш. Царна юкъе а Сунженски района нийс колхоз. Ерригa хьайиача кхоачашъяьй цу районо шурен дулхи доххара план. Амма из хьалха латтача фермай чотах ианна хIама да. Цох кхоачамбоь Iе йиш яц цу района кулгалхой, хIана аьлча дукха продукци тIаийсай цу боахамашта, хIаьта цу боахамаша лерттIа болх бац баларе района хьокхамаш дукха дикагIа а хургдар.

Наьсарен района ихьанна а боахамо кхоачашъяьяц нийс бетта план. Цул совгIа продукце цхьанкха а тайпа дIадалара план кхоачашъяьяц района. Ховш дац минисa багIа цу района партийни а советски а кулгалхой, юрта боахаме гIулакхаш кшттa латташехьа сатийна.

Хьалаергья вай республике этгара йоккхагIа йола хьайбаш лелладу район — Грозненски. Цу района кхоачашъяьяц хьайбай продукташ йоххара план. Цул совгIа цу районе хьалха дика болх беш ианна боахамаш а дахал тIеххьарча хана план кхоачаш ца еча боахамий списка тIа. Царех а, масала, дилла а хьалха латтараштa юкъе йолаш хьаена Цхьовлагlича мая шерагIара колхоз.

Дукха да тIехьадусаш боахамаш кхыча районашка а. Цар бехка пачхахьалкхенга шура йоххара нийс бетта план кхоачаш ца еш йисай вай республика.

Из гIулакх дIахо кшттa дита йиш йолаш дац. Ши бутт мара бисабац пятилетка а цуи тIеххьара шу а чакхдала. Фермай болхлой декхар да кхоачамбоацараш дIадахара, хьайбай продуктивность лакхъяра, шера план а шоаш тIаийца социалистически декхараш а кхоачашдара сидха оаршагIбовлар. Къастта теркам тIабахийта беза цу гIулакха тIехьадусача боахамий кулгалхоша, специалисташа, берригача хьайбаш лелладераша. Цхьаккха боахам, ферма хила йиш яц В. И. Ленина 100 шу дизача шера пачхахьалкхен план кхоачаш ца еш.

ХьагIахкхоачаш латт хьайбаш лелладераштa эггара безхтоххамеогIа йола ха — Iан зама. Шоай доахан а жа а дика Iинтера доахаргда лерттIа Iам кийчо яьча боахамаша. ХIаьта ховш ма дий цхьадолча боахамашка хьайбаша Iа доаккхаргдола помещенеш хIанз а товнь ца илар, кийчьяьяц цу помещенешкара механизмаш а. Массанахьа а кхоачам боллаш Iалашлаьдац доакъар. Цудухьа чIоагIа теркам тIабахийта беза хIана уж дерригa балхаш сихха даь даьара.

Дукха ха яьлехьа доахан чусоцаргда. ЧIоагIа оаршагIбовла беза хьайбаш лелладераш цу хана цар продуктивность лох ца яларa. Къастта теркам тIабахийта беза хьайбаш лерттIа кхаборa, царна дIадехка доакъар дикагIа дуаргдолча тайпара кийчдара. ДукхагIа долча боахамаша кхоачамбоалаш йол, ча, силос, баьца хьоар кийчдаьд. Амма доакъар соакхарчул дукхагIа кийчдаьдале а цунах ххомбеш пайда эца беза. ХIанзе а тIахьожам оттабо беза хIара доакъара килограмм дIамичча йода хьожаш, хIана аьлча доакъар кхоачадаа доладеннача хана тIехьа хургда на гIулакх. Иштта диша даргдоацаш хIама да хIанз чувцаш латтача хьажкIий еррига силосин масса кIоагашка чуйоллар. ГIаламаш хьайбаша Iа доаккхаргдолча хьатIаозар. Доакъара цхьаккхи а килограмм йита йиш яц ара.

КПСС ЦК кьольсте Пленумо ховдам боллаш дола декхараш оттадьд юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка продуктивность лакхъяра хьакъе. Нохч ГIалгIайчен хьайбаш лелладерий декхар да парте хьалхашка оттадь декхараш толамца кхоачашдар. ХIара боахамо кхоачашде деза юбилейни шера тIаийна социалистически декхараш.

ПРОМЫШЛЕННОСТО — ЮРТА БОАХАМА

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Шиъ тайпа, 600 метр йIаьхха варуоаль а «Новый» совхоза кхай тIа гIоала боагIаш. Цунах 10—15 метр гаьна дIаухаш ба доагIаш хьасапера хи пурх. Из чархаш тIара догIан установка хьаьй гидротехника мелиорацеи Азербайджански Iилма - тохкама институтов Волгоградски опытно - экспериментальни заводо.

ДКШ-64 конструкци чоалхане я. Дюралеви трубопрова тIа йоахи ши метр лакха чархаш, цу чархашта юкъе йоаха хих пурх беш йола шодагаш. Хий хьауза цо дIакъайлача хий диллара сантиметра, гидрантаю оттаьй 18 метр юкъе юкъ а йолаш.

ДIа-хьа лела агрегат пайдане, дукха рузкъа дIа ца доаш, болх бара тешамея я. 1971 шера уж серийни арахеца йоллергья юрта боахама машинашьеча Котельнически заводо.

КМУС-1 коллективо «Новый» яхача шиъ подшефни совхоза кхай тIа хинпровод а йиллай, насосни станци ДКШ-64 яха ши агрегати вIашагIъеллай.

СУРТА ТIА: ДКШ-64 яха ши делаш йола догIан установка болх беш я.

Ю. НАБАТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КIА ДIАДИЙНАД

Грозненски района «Ермоловский» яхача коа тIара ралхазараш лелладеча совхоза № 2 йолча отделене кхашка укх шера дакха хьуахьам кхебаьб. Дика вIаштIехьдаьха чакхдаьхар цар лаваташ чуцара балхаш. 1740 гектара тIара 29050 центнер кIа хьаьар царна, план 26100 центнер йолча, хий ца дехкача лаьттан хIара гектара тIара лейрхIачул 1.7 центнер дукхагIа даьккхар ялат.

Дика оаршагIбаьнаб отделене механизатораш хьайбашта доакъар Iалашдара а. 6500 тонн силос кийчъяьй. Цул совгIа доалхарча № 1 йолча отделенена доакъар кийчде новкъостал а даьд. Уж дерригa балхаш деча хьалха латташ хьабоагIа трактористаш Ватихамов Сайдула, Сулейманов Курбан, Ухашев Ахьмад, иштта кхыбараш.

Отделене къахьегамхоша шоай торонашка а хьежа культураш дIа ювш дола кхаш шерцр. 1950 гектара тIа ялат дIахийна цар укх гураьь. Уж балхаш деча дика къахьийтар трактористаша Хатуев Божас, Хаджиев Хаджас, шоферашa Арсамаков Вахидa, Боровик Василе.

Я. ЦУЕВ.

СОМ ЛЕЛАБЕРИЙ ТОЛАМ

Республика колхозашкеи совхозашкеи хIара шера дукхагIа дул соний бешамаш. Цунга хьежжа дукхагIа чуац республике тайп-тайпара сом. 26 октябрь тIакхоачаш пачхахьалкхенга 28414 тонн сом бехкаб вай боахамаша, план 23 эзар тонн йолча. Соахи укх хана бехкачул 2,2-за дукхагIа ба из.

Кхычарел дукхагIа дIабенниб Дахьенна сом Сунженски, Грозненски районаша. ТIеххоачашъяьй республика шехка промышленни централашта сом бахьийтара план.

ТIехьа кхаьча сом чуацаш а из пачхахьалкхенга бохкаш а ба республика боахамий къахьегамхой.

СССР-ен ФРГ-ен кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш вIашагIкхетар

ФРАНКФУРТ – НА - МАЙНЕ, 30 октябрь. (ТАСС). ФРГ кхыча мехкашцарча гIулакхий министрана В. Шеелаьа вIашагIкхетар дуьтахан Франкфурт-на-Майне кхаьчар СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко.

Беседа хилар А. А. Громыкоен В. Шеелаи юкъе. Цу дийнахь сарратье Москве хьавера А. А. Громыко.

ВАРШАВСКИ ДОГОВОРА ЮКЪЕ ДАКЪА ЛОАЦАЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНИЙ ВIАШАГIКХИЙТТАЧА ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗАШКА

ВIашагIкхийттача герзашцарча низий командовани штабата хьежжа 1970 шера 27 октябрера денз 30 октябре кхаччалце Болгаре Халкъа Республике (гор. Варна) цхьана заседани хиннай Варшавски договора юкъе дакъа лоацача пачхахьалкхений ВIашагIкхийттача герзашцарча низий тIема совета эскарий кулгалдеча составеа.

Заседанена кулгалдеш хилар ВIашагIкхийттача герзашцарча низий главнокомандующи Советски Союза Маршал М. И. Якубовский.

Заседане итогаш юкъ ВIашагIкхийттача герзашцарча низий тIема кийчо малагIча хьал тIа я хьожаш, 1970 шерарча цар оперативни тIемен кийчон. 1971 шерара декхараш дийнад, кхыдола дешаш къоастадаьд.

Дерригa дешаш доттагIал долча хьачашка, дакъа лоацаш мел хиннараша вIаши дагардараш кхетадеш дийшар.

ТIема совета членаш совани эскарий кулгалду состави Болгарски халкъа эскара бIун учешкеа заметтешкеи хилар.

(ТАСС).

МОНГОЛЬСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦЕ СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ЕНАЧА ОФИЦИАЛЬНИ ДОТТАГIАЛА ВИЗИТАХ ЙОЛА

КОММЮНИКЕ

Советски Союза Коммунистически Парте Центральни Комитетоа СССР правительстваи кхарах ена 1970 шера 26 октябрера денз 31 октябре кхаччалца официальни доттагIала визитана Советски Союзе хиннай Монгольски халкъа-революционни парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь, Монгольски Халкъа Республика Министрий Совета Председатель воккъост Ю. Цеденбал верте йола Монгольски Халкъа Республика партийно - правительственни делегаци.

Безамех дег тIарен тIаийхар Монгольски партийно - правительственни делегаци, цо хьаьтта хьокха советски монгольски халкъашта юкъера дохаргдоала доттагIал, КПСС-ен МНРП-енеи юкъера вежарашка дола бувзамаш.

МНР партийно - правительственни делегаци вIашагIкхеташ доттагIал тIехь беседа еши хинай КПСС ЦК Генеральни секретарца Л. И. Брежневца.

Ше ена йолча хана монгольски делегаци Москверчеи Ульяновскерчеи промышленни предприятешка а культурни учреждененашка а хиннай, Ленински мемориальни комплекса хиннай, Советски Союза къахьегамхой викалашца дег тIарча безамца вIашагIъеттаснай, беседаш яьй, чIоагIа уйла тIайохийташ теркалдаь советски халкъа вахари къахьегами, коммунизм хьалъеча цунна карагIдийна доккхий хIамаш.

МНР партийно - правительственни делегаци СССР-е йолча хана переговораш хиннай, хIаьта цу юкъагIа дийцад шин оаргIорахьарча гIулакхех дола дешаш, белгалдаьд укх гаргарча перспективера СССР-ен МНР-енеи юкъе цхьана лелладеча экономически гIулакхий керттера лостамаш, вIаши дагабьаннаб дунен халкъашта юкъера лоархIамегIарча проблемаш шоашта хетачоаи дунен коммунистически боламерча, хьала хьакъехьеи.

Переговорашка даькъа лоацаш хиннаб:

советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Д. С. Полянский, КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, СССР Министрий Совета Председатела заместитель, СССР Госплана председатель Н. К. Байбаков, кхыбола официальни нах.

монгольски оагIонгахьара — МНРП ЦК Хьалхара секретарь, МНР Министрий Совета Председатель Ю. Цеденбал, МНРП ЦК Политбюро член, МНР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель С. Лувсан, МНРП ЦК Политбюро член, МНРП ЦК секретарь Д. Моломжамц, МНРП ЦК Политбюро член, МНРП ЦК секретарь Д. Моломжамц, МНРП ЦК Политбюро член, МНР Министрий Совета Председатела заместитель Д. Майдар, МНРП ЦК член, МНР Министрий Совета Председатела заместитель Д. Гомбожав, кхыбола официальни нах.

Безаме, доттагIал тIехь, новкъосташка хиннача переговорашка цIаьхна а бакъдир оагIонаша вIаши дагардараш хиза кхетадеш дийнача дерригача дешаех хетарашцхьатара, шинна а мехка юкъера вежарий доттагIали масее оагIорахьара цхьана лелладу гIулакхаш марксизма - ленинизмеи социалистически интернационализмаи лардa тIа. СССР-ен МНР-енеи юкъе 1966 шера доттагIала, цхьана гIулакхаш лелладара, вIаши новкъостал дара тIакъехьа даьча Договора сзача идеалий уйлана дIахо а дегIаккхулеи чIоагIдеи лаьрхIа оагIонаш хилар.

Делегацеша вIаши хоам бир шоай мехкашка халкъа боахама планаш кхоачашъяра, партийни пачхахьалкхени строительства дакъа, социалистически демократи, культура, образовани дегIаккхулара беш болча балха хьакъехьа.

Монгольски оагIоно дег тIара даькъале дуац экономикан культурен дегIаккхулара дакъе, Iилма техникчески дакъе Советски Союза ленински коммунистически парте кулгалца даьха тIеххьанна доккхий толамаш.

Советски оагIоно чIоагIа раьза хинна бекъдир, МНР къахьегамхоша шоай деналеча авангарда — Монгольски халкъа - революционни парте кулгалца, сийлахьча юбилейшта — МНРП-ен Монголе халкъа революцеи 50 шу дизара накъаболхаш, социализм хьалъечё дерригача доакъошка, шоай хьалторои культурни боарами лакхбеча доккхий толамаш даькъа хилар. Белгалдаьккхад, СССР-ен МНР-енеи юкъе политически, экономически, культурни дакъе цхьана леладу гIулакхаш толаме дегIаухаш хилар, партийни, пачхахьалкхенеи, общественни организацешта, Iилман учреждененашта, творчески союзашта юкъе беча балха опыт шерра дIа-юха эцаш хилар.

Шинна а оагIоно хьакхайкадир вежарашка долча социализма мехкашта юкъе цхьана лелладу гIулакхаш шин оагIони дукхача оагIонийн лерда тIа шердара. ВIаши Экономически новкъостал дара Совета гIулакхаш дIахо эргадоахаш тоадара шоаш тIехьа хилар.

Цхьана лелладу экономически гIулакхаш дIахо дегIаахара хIаьта иштта цун формаш структурен эргайбахаш тоаяра декхараш теркал а деш, оагIонаша цхьатерра раьза а йолаш хьакхайкадир шинна а мехка юкъерча экономически бувзамий эффективность лакхъяра тIаерзаь мероприятеш чакхъяхаза ирг ца хилар. Делегацеша дийцар 1971—1975 шш. СССР-ен МНР-ен халкъа боахама планашта координаци ярна дувзадена дешаш, цу белгалъянча юкъагIа цхьана лелладергдолча гIулакхий лостамий хьакъехьа вайад яьй.

Советски оагIоно хьакхайкадир Монгольски Халкъа Республикана дIахо а предприятеи экономическа эффективность лакхъяра, къахьегама овсарал айяра, производственни мощностех биззагIа пайда эцара, кхыйола актуальни проблемаш шерьяра тIаерзаь, Iилман ларда тIа вIаштIехьаькха мероприятеш кхоачамкъяхара новкъостал де ше кийча хилар. Я вайах чIоагIъяьй 1970 шера 28 октябре кулгаш яздаьча, дукхача экономически дешаех даьца дIахо эргадоахаш йолча соглашенешта дарде дувзаргдолча протоколи тIа.

МНР партийно - правительственни делегаце КПСС Центральни Комитета, Советски Союза правительстваш хаьдкъаштен дег тIара баркал аьлар цар монгольски халкъа масса оагIорахьара новкъостал деш хиларах, хьакхайкадир, монгольски советски халкъашта юкъера тешаме доттагIали СССР-е вежарашка деш дола новкъостали Монгольски Халкъа Республика паргIатони лоIамех тешаме гаранте, МНР-е социализм хьалъяра хоадамболлаш йола фактор хинна йолаш хилар.

Советски Союзен Монгольски Халкъа Республикан делегацеша раьза хинна чIоагIдир аратьярча политически дешаех лаьца дунен коммунистически боламерча хьала хьакъехьен дIа-юха дагадовлар дийцача дерригача дешаех йола позицеш цIаьхна а бакъъяр. Цар хьакхайкадир дунен социалистически система дIахо чIоагIъяра, социалистически мехкий цхьоагIо чIоагIъяра, дунен халкъашта юкъера коммунистически болами вай заманахьара дерригa прогрессивни, антиимпериалистически низаши кхоталара дацза дарг мел доашар кхы тIа а де шоаш тешаше даьрхIе хилар.

МНР партийно - правительственни делегаце белгалдаьккхар, дерригача дунен тIа дезаь В. И. Ленин ваь 100 шу дизар дунен коммунистически болама мутIараш, машари социальни прогрессе бахьан долаш къовсам лоаттабеш доле дерригa низаш кхоталара гIулакха чIоагIа оаршагIбоаккхаш йола фактор хинна хилар.

КПСС Центральни Комитетое МНРП Центральни Комитетое хьакхайкаду вай партешта юкъера хIанзарча бувзамешта шоаш масее оагIорахьара раьза хилар, цIаьхна а белгалдаьккхар дIахо а уж масее оагIорахьара дегIаккхувлен чIоагIден лаьрхIа шоаш хилар. КПСС-ен МНР-еси шоай аратьярча политически гIулакхашка дIахо а лоарзагIа ца йоалаш хьалхле лелаергья Москве хиннача (1969 ш.) коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча совешане документашца, новкъостал дергда цар тIа чIоагIъяь идеяш практически кхоачашъяра. Империалистически агрессорий тийша балхаш хьагучадахаран юкъагIдахаран тIаберзабаь, тайп-тайпарча общественни системаех долча мехкашта юкъе лелача дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка машаре дахара принципаш чIоагIъяр - духьа лерригIа къовсам лоаттабу Советски Союзой Монгольски Халкъа Республикая.

МНР-ес йиза хьаллоаи цхьана гIулакхаш лелладерен кхерамзлени дешаех лаьца ерригача Европа кхъара совещани сихагIа гулъяра тIаерзаь, вежарашка йолча пачхьалкхений инициатива. Из раьза я Европа кхоахам кIаьбелга тIагIерттан лардагIа вIаштIехьдаккха гIертам Варшавски Договора мехкашка хьегача къона.

1970 шера августе СССР-ен МНР-енеи юкъе договор дара Европера хьал дергIадаккхаран еррагача европейски пачхьалкхенашта юкъе машар тIехь цхьаьна гIулакхаш лелладергдоле хьалаш хилийтара новкъостал ду аьнна хет МНР-ена.

ОагIонаш дог тайша я, Европа санна, иштта Азе а коллективни кхерамзлен система хьара ядеш чакхъяхар еррагача пачхахьалкхений кхоамаи оалагIорча къштаца ма яхара йургхиларах а цо чIоагIа машари дикача лоалахой гIулакхаши Iалашдергхиларах а.

Империалисташхаьара тIом кхьбенача халкъаша ца СССРеи МНР-ен дог - уйла. Цар цIайхха а лоарзагIа ца йолаш хьаллоаи Вьетнамо американски агрессеаи духьале лоаттабу турпал къовсам, хоадамболлаш харцахь лоарзI США Камбоджеи Лаоси гIулакхашта юкъе тIертар. Цуаца цхьана шинна а оагIоно лоархIачIа, Къулбехен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства Парижерча переговорашка хьоттаьй Вьетнама Демократически Республика правительства хьаллаьцан йолча предложенина вьетнамски халкъа оалагара хьаштаь хьакъдоа, Вьетнамере гIулакхаш политически нахьаьаца къоастадара позитивни нийсен ларда йолл.

Советски Союзи Монголи йиза дIахе йиш йоаца шоай бокъонашши хьашташи бахьан долаш, израильски агрессеи хьаннараш дIадахари ГIаргарча Малхбоалена нийсонца машар оттабари духьа къовсам лоаттабеча IарбийIн халкъашкахьа я. Цар хьакхайкаду, цу районера бокъонца чIоагIа хургбола машар Iарбий халкъий законни бокъонаш юхаметтаоттадара, 1967 шера 22 ноябрера ООН Кхерамзлен Совета резолюци йиза кхоачашъяр, империалистически агрессени тIемен политика Израило дIаккосера ларда тIа мара хила йиш ца хилар.

Шинна а оагIоно хьакхайкаду мехка Къулбеьвнера американски бIу кхы хье ца болийташ арабаккхар духьа, демократически ларда тIа, араьара юкъе гIертилга доашаш, Корея кьам вIашагIкхетийтар духьа корейски халкъо лоаттабеча къовсамца шоай вежарий солидарность хилар, хьаллоаи цу дешаех лаьца Корейски Халкъа-Демократически Республика правительства сипа конструктивна предложенеш.

СССР-ен МНР-еси хьакхайкаду Малхбузехьарча ах шаре социалистически общество хьалъеш доллача къонахчал долча Кубай халкъаца шоай дег тIара цIена уйла хилар, дегIаккхувл масее оагIорахьара царца лелладу гIулакхаш. Уж хоадамболлаш духьала а Кубана гоннахьара хьалаш кхоккадалийта, кубински халкъа маьршача къахьегама новкъарле е гIертача реакционни империалистически низий тийшача балхаштен провокацештен.

Советски Союзеи Монгольски Халкъа Республикан делегацеша хьакхайкадир империализмаеи халкъа духьаларча цун политиканеи духьала эффективни къовсам лоаттабара дунен халкъашта юкъера коммунистически болам, демократически организацеш, вай хьаьра дерригa прогрессивни низаш вIашагIтохаш йола дерригдунен антиимпериалистически фронт дегIаккхуларан чIоагIъяран дерригa низаш тIаIаахийтаза дарг ца хилар. Цу тайнарча фронта гIулакхаш низ бола духьале а хинна дIаотта йиш я империалистически агрессе, шоай лоIаме хилара бокъон социальни прогресси бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъий гIулакхашта юкъегIертара накъа тIа.

МНР партийно - правительственни делегаце белгалдаьккхар машара, демократе, социализма низ болен тешамен чIоагIале а хинна латта Советски Союз шоай паргIатон лоIами бахьан долаш, шоай мехкий социальни прогресс бахьан долаш, империализмаеи колониализмаеи духьала къовсам лоаттабеш дола халкъаш хьаллаццара дакъе тIехбаьнна бокхача лоархIаме хилар.

ЛерхIараш цаIам, хетараши хьашташи юкъара хиларца кхотаенна йолча СССР-ен МНР-еси хьовхам тел пачхахьалкхенаштен халкъаштен юкъе лелладе дезача гIулакхашта — дикача лоалахой, бокъонца йолча нийсхой, вIаши дагардар новкъосташха кхетадара, шинна цхьаннене йолча гIоьлен духьа доашаш вежарашка доттагIала цхьана бувзамаш лелладара гIулакхашта.

ОагIонаша хьакхайкадир, МНР партийно - пачхахьалкхен делегаце СССР-е енача визито, цхьан а хиннача переговорашен цар итогашен Советски Союзен Монгольски Халкъа Республикан партешта, правительствашта, халкъашта юкъера вежарий доттагIали масее оагIорахьара цхьана лелладу гIулакхашки дIахо чIоагIдаран дегIаккхуларан новкъостал дергдолгах шоаш дог тайша хилар.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦАРА— БЕРРИГА НИЗ, ХЬИНАР

Отчетно-хоржамий партийни собранера

Наьсарерча «Экажевский» совхозо рентабельни хилларгаш боаккха хьалхара гIа

КПСС райкомеи райисполкомеи карара кара тела Цlе байракх цун ахархошта еннай

МИШТА ХУРГБА БОАХАМО БОАККХА АРГIАНАРА ГIА?

Фу йоах коммунисташа?

Бийсан доа юкъа а уьш догIа дийлха шийла ю дар тхо Наьсарерча «Экажевский» совхозе хиннар. Бакъда, шелало, гаьна йолццаш айеннача ядача хьуташка къегача кердача лайна мелбаьбаннар совхозе беттал къахьегама нах. ГаргагIертача Iане къы а айдаьдар наьха хьинар.

Цу тIа а цигарча къахьегачхошта ший тайпара белгала деза ди а дар из: сарраьхь отчетно-хоржама партийни собрани е хийчуш бар совхоза коммунисташ. Шоаш даьчунга, хьабенача къахьегама наькъага юхахьожаш, уйлаш еш бар уж:

Укх тIеххьарча шин-кхаь шера шоай 40 коммунист чувоагIа партийни организаци керте а йолаш дийна эргадаьккхад коллектива ший боахама экономика хьал, тешшаме гIа баьккхаб тIехьаюсаш йола совхоз хьалха латтарашца кийсьергйолча сагIоряхьа.

Цу дийнаьхь уккхаза хьера КПСС райкомен райисполкомен дIа-хьа тела йоккха Цlе байракх а. Из совхоза хьожалый ахархошта дика къахьегарах. Ялат хьункъадеча районе хьалхара моттиг а яьккха планах доагIачул пхьан ахазаен дукхагIа ха бола ялат пачхахьалкхенна дIадениад цу совхоза болхлоша.

ТIаийцача социалистически декхарех лаьрхIа хиннар 19 центнер йолча хIара гектара тIара 22 центнер совгIа ха бола ялат чуденад цар укх шера. Кхоачашъхьй генараш даьхенна дIалилара заданн, планал дукха дукхагIа кхеъхьй коартолаш.

Ишта шоай къахьегама овсарзе лаьтъеш, дукхагIа беркъа летбаш йита гIерташ бол бу совхоза кхыча отраслешкарчар а. Масала, хьожаргда вай уккхазарча гIишлошъеча участка гIулакхашка. Кердача производственни объекташа: эзх бахача цIенош, кхыча гIишлоша хозбеш латт боахам. Дукхьала укх шера уккхаза хьалтъяь яьнача а хьалеш латтача а гIишлошна 450.000 сом ахча дIалахийтад. ХIаьта кьыначарна капремонт еш дIадохийтар 48000 сом да. Кастта совхозе болх бе маларгьа тIишлошьераша укх шера хьалтъяь 800 тонн доагора лаьрхIа нефтебаза, 1000 тонн ялата лаьрхIа склад, коартолех крахмал доаха йоккха цех, сомех сев йоахача цеха шоллагIйола аргIа, йоккха детсад, кхыйола объекташ. Бригадашка, фермашка урагIхъхаш латт керда баьмха культурно-бытовой помещенеш, цIенош.

ТIехь-тIехьа дукхагIа уйла ю совхозе хьайбаш леладерий а. Цхьаькха шера кийчъяьяш уккхаза Iаьпа фермаш укх шера санна уйла тIаяхийта. 12 база чу цIеньяр, хоакъар диллар, хий моладар санна дола балхаш механизмашца ду. Эксплуатаце дIаенний доахан чуноаттаду массехк керда помещенн, Iалашъяь дIаоттаяь латт 1390 тонн совгIа йол, дукха ча, силос, кхыдола доакъар. Цланах лаьрхIачул дукха дукхагIа да из. ХIара шера хьайбай боахамо деш долча зен стрелк хоалуш лохъяла йолаеннай укх тIеххьарча хана. ДIадахача шера хьайбай боахамо совхоза даь ее 165 эзар сом дар. Укх шера 10 бетта нийсса ахангахьа кхачаллца кIезигденад из. ХьатIалоагIача шера из нула тIа кхачийта декхар хьалхашка еттадаьд совхозо.

Укх цифраша хьахьокх из зе сихха дIадаьккха совхозе торонаш йолга. ДIадахача шера 9 бетта даьри укх шера цу юкъа даьри вIаший ниисдича гу из. Укх шера цу юкъа юкъера даьрхIача цхьан Iаттагара лаьккха шура 220 килограмм дукхагIа я соахк цу хана лаьккхачул, хIара 100 Iатта лаьрхIача соахкарчул 40 Iаса дукхагIа даьд укх шера, шурий центнерага дIабоал мах 3 сом чухкаьхь баьннаб, хIаьта прейса дукха центнерага дIаледар 59 сом локкеннад.

Кхыйолча отраслешка пайда тел совхоза. Масала, укх шера лаьтто бенна пайда хетаргахьа 40 эзар сомага дIакхача мегаш ба, коартола пайда ца лой а, зе дергдац, генараша, сок йоаккхача цеха дукха ахча дужадаьд кассе.

Ахархочун творчески говзалга, опытага, лаьттанцарча безамга, къахьегама «седкъий» дукхалга диллача «Экажевский» совхозаца нийсбала йиш йолаш боахам бац районе. Кхерра эттара хьалгIа йола культура дIае уйла хилча из совхоз дагайох. Района кулгалхошта довз цигарча наьха хьинар, творчески говзал. Ишта хилар массехк цу хьалха Назране коартол кхее болалуш а.

ХIара шера 3000 тонн коартолаш тел пачхахьалкхенна цу боахамо. Уж лелае хоаш бола говзанчаш дукха ба уккхаза: Албогачиев Артагl, Аушев Юсап, Угурчиев Аьмирхан, Гиреев Макшарип, кхыбараш. Нагахь санна хьалхарча шерашка гектара тIара 60—70 центнер мара уж йоалаш хиннаце, хIанз 180—245 центнерга дIахоач цар хьункъам.

Ишта кулаш йоагIа эргалевлаш, беркъа лераш. Се сарраьхь собране водаш партбюро секретара Мальсагов Лауда доклада тIара керттера моттиг цу эргалешка, цу коллектива карагIдаьннача цхьадолча гIулакхашка дIалоацаргьа. ахам вар со. ХIаьта а хийттача тайпара хилавзар гIуллакх.

ВIалла доккхал де хIама дац, вай йолаш йолча торонашка, ишзага, хьинарга диллача аьнначара дар доклада. ХIаьта коммунисташа пренеех даьча къамаьлий а маIан. Партийни организаце, цун бюро балхацара кхоачамбоацараш, цу деш шьах литар дар секретара а кхычар а лийцар. Нагахь санна вай партийни штаб шийна хьалхашка латта декхараш бокъонца кхоачашдеш хинна яларе, кхыча тайпара хургдар вай гIулакхаш, боахар дар.

ХIаьта а партбюрос «Ко» дIахийцад ала йиш яц. Партийни собраней, бюро заседаней повесткаш тIа керттера моттиг дIалоацаш хиннай экономика айяра, производства юкъе прогрессивни методаш яхьара лериеш. Из къаьстта гуш дар укх шера ка бола ялат чуэцача хана. Из лоархIаме кампани дIайолаллалехьа массайолча (4 я уж) цеховой партийни организацешка, бригадашка собранеш хилар из дош дуцаш. Цига белгалдир из болх сиха, хIаьта ялат доврдеацаш чаккбаккхара де дезар. Къаьстта теркам тIабахийтар моральни материальни стимула социалистически ях лерттIа вIаштIехьаьккхара. Шоаш лоьрхIар, чIоагIльар кхоачашеча из хадаш тIахьожам лоаттабир коммунисташа, еррнгача организаце. Цунга хьежжа хилар лераш а. Шоаш яьхача тайпара ца дотташ 18 дийнахь 2900 гектара тIара ялат чу а ийцар уккхаза, хIаьта массанел хьалха задани кхоачашъяь а баьлар, доагIачул совгIа 1040 тонн кIа Даьхен ахбарашка чу а тесса.

Ишта теркам тIабахийтар парторганизаце кеша доакъар Iалашдеча кампанена а. Цун рекомендацех укх шера юкхьанца групповой метода хьисаде бир из болх. Района боахамашта юкъе белгалаьйхкхар совхоз цу гIулакх а.

Ала деза, доклада тIа кIезига теркам тIабахийтар политикокхетама, организационни балха. Лекторски группа агитатораша, кхыча совхоза идеологически болхлошка шоай декхар доагIача тайпара кхоачаш ца деш хилар белгало я из. Кхоачамбоацараш да политпросвещене системе а, болх беш ац отделенешка вIашагIъеха экономически знаней школаш.

Цхьаькха а ха белгалде дезаш. Дукха уйла тIайохийташ хиннац партбюрос коммунистий мугIараш шердара а. Районе эттара йоккхатIчарех лоархIаш йолча цу совхозе 40 мара коммунист вац.

ХIаьта а цу карагIдаьннача юкъ - юкъарча гIулакхех кIезига цийнар собране. ДIахо шоай боахам гIоргболе шинь дагабоалаш, оарцагI ца йоахаш цхь торонаш юкъа йIеикхаатта къаьшьа дар коммунисташа дьар. ЛадувгIаргда вай царех.

ЛЕДАРЧА КУЛГАЛХОША ДУ ЗЕ А ЛАРХIА

ЛЬОГАЧИЕВ Хизатхан,
совхоза керттера агроном.

Вай, партийни организаце, бюро цIенкхаитта уйла тIа ца йоккхийташ цхьа хIама дисад. Из да тайп-тайпарча производства подразделенешка кулгалле, цигара коллективаш оарцагIъяха уккхийташ бола кулгалхой фу нах ба, уж фу карагIдаьслоалаш ба кIоаргга ца хьажар, царна повкъостал ца дар, бехктокхама уж мотара буташ моттигаш нийсйолийта гIулакхаш ца тохкаш хилар.

Ер массехк шу да вай совхозе СурхотIара отделени цхьаькха план, задани кхоачаш ца еш хьайоагIа. Юхабет цо беррига вай боахам. Укх шера дукхьал лаьтта но а оах юха ала а деза аьнна из а ях 5 акт дIаеннай аз отделене кулгалхошка. Уж девхарийла бир брак дIа а лаьккха, из ьераш бехктокхаме оал. Цхьабакъда, тхана да хьатIоттадеш дах хIама дац, массала а шоашта из дош кертагIа лоаххаше а. Нахацара агIа, шоаех «не дош» алийта дац управляющена нов. Аушевна, агронома нов. Арчаковна. Цу садачача кулгалхой, мелало ду зе лархIа дагадохаш вайна. Бакъда, ца нийсача дац.

Агротехника бокъонаш телхайора аьнна, хьункъам эсала хул аьнна дер лоттаьуш кулгалхоех сар вац цу отделене. Хьажал цу гIулакхах доалача «бержатага». Укх шера цу отделене гектара тIара чуийца хьункъам яр ба: кIа — 16 центнер (план — 17), генараш — 5 центнер (план — 10), силоса лаьрхIа юша хьажкIаш — 70 центнер (план — 180).

Из сурт хуьцалуш дац укх тIехьарча массехк шера. Партбюрона тахка, хьажа, уйла е еза дош дар из. Вайна, коммунисташа тIабожа бехк эттара хьалха. Фу хиннад массехк шу хьалха дикалца шопаш хиннача отделенена хьажа деза вай.

ТIехьаьсача участкашка болх эсала хилара бахьанаш леха дезаш дац, цун кулгалдер малав хьажа мара. Хьоацаргьа вай Экажевонгий - Юртара шоллагIа йола тракторни бригада. Ший болх дика хоаш, говза организатор ва цига хьожавал бригадир. Ишта дика лел цига гIулакхаш а. Шоаш леладеча 800 гектар лаьтта хIара гектара тIара 27,5 центнер йоалаш ялат кхеъаьд нигарча механизатораша. Хьалхаие я царга кхыйолча культурашка диллача а.

Цу масала хьахьокх кадраш хархара дош мел лоархIаме да. Цу-гIулакха бюро мела хиннай. Бакъда, дIахо йодача хана из кхоачамбоацар хилийта йиш яц. ХIана аьлча вай совхоз хьокхаме хилийта езаш а, хIаьта хьалхашка оттадаь декхар бокъонца кхоачашдеш а хилийта еза вайна хIаранена дагадоаллача тайпара.

ХIАМАН ХЬУРМАТ ДЕ ЮМАБЕ НАХ

БАРХАНОЕВ Iалихан,
совхоза керттера инженер.

Вай совхозе хьанел деш доза балхаш керттерча дакъе автотракторни парка низаца ду. ХIара трактора, хIара машина дийнахь, кIорах, бетта совхоза беш бола пайда, зе кхига чу хьежача санна бIаргагургдолаш дола гIулакх вай вIаштIехь ца доакхе даргдац, хIана аьлча чIоагIа зе лол вай учета гIулакхаш.

Из дош диденнад вай совхоза экономически анализа бюрона, сота. Дукха ха я автотракторни парга къахьегам Iаьнно хьеххача тайпара вIаштIехьбаккха болаба беза: вай производства эттара лоархIамегIа йола участок я из.

Дукха бац механизатораштa, шеферашта юкъе тракторо, машино баьсса бахьача наькъа километр боахама мел зене я, хIаьта цар сеца даьккха сахьат мел Iахь хоаш. Вай низ болча 27 дизельни тракторех шиъера лаьрхIа сменах болх беш 7 мара яц. ХIаьта дукха трактораш латт вIалла болх бе сег а воацаш.

Нагахьа санна вай управляющента, бригадирашта цу гIулакхе деш дола зе гургдолаш, цу гIулакха уж бехктокхаме оаргболаш хIама вIаштIехьдоаккхаре нийса хургдар, аьнна хет. Шоай механизатораш дIа ца алийта, уж чуйаш, цар хьаштам кхоачаицде хьожаргбар уж тIаккха. ХIанз тракторист вац аьлла кулгаш хIа-дахийтача баьннаб, шоаш из дер, шоай мекъал цуьца къайла а йоалаш. Ер цу доладуш совхоза курсашка, Назраньерча ГПТУ кийнача 12 хьона механизатор рахийтар СурхотIарча отделене болх бе. Царна хIаране къахьега моттиг а трактораш а яр цига. Бакъда, дукха хь ялалехьа цхьаьца ухаш 2 мара ца вусаш берригаш а дIабахар уж цигара, Сага кертападар цигарча бригада бригадирага нов. Аушевга: хIана ухийт Iа уж дIа, хьо ма ций уж хкетабе, Iемабе, ширех хIаранех дот лаэ дешар, аьнна. Ишта мара кхычарга я хаттац. ХIаьта цу гIулакхо совхоза деш латта зе доакха а да.

Бригада кулгалхо вай хьо? ВаьвIашагIйоллал хьай механизаторий коллектив. оарцагIоуьлал вар хьаштам кхоачамдара. Из на бий хьа керттера болх. Из ца буьй — хьо вe кулгалхо ва, «урааш» къачунга дIале.

Цу гIулакха къаьстта уйла йича баьхьаьа хет сона вай керда хоржаргйолча бюрос.

«ИХАЙ АЬЛАН»— ДУКХАГIА ТЕРКО

ИТАЗОВ Берса,
цеховой парторганизаце секретарь, звеньевой.

ХьажкIаш кхера гIулакха оргача республике шIн деза яр вай совхоз цхьан хана. Цул тIехьа цунна тIабохийта теркам пхьан юкъагIа мелбелар кхыйола культураш юкъе а лийлха.

Бакъда, тIеххьарча хана ваха ве хьахьеккад из чIоагIа пайдане а эшаш а йолга. Цулуhьа ер шу долалуш вай совхозе дукха йийцар из, юха дIадала деза шунга хьалха шийга хинна «тхьамадал» яхаш. Бакъда, хIанз а из «гIаьна» дIадениадац цунна. Агрономаш, специалисташ къашкара балхаш доладуш а коартолашта, хIана, генараштa дукхагIа теркам тIаахийта болалу, хьажкIаш юкъ-юкъе мара дагайохац.

ТIаккха уж кхеераш а мелалу. Сона хеташ, из бахьан да укх шера вай хьажкIаш эсала хилар. кхы малагIа хургда из? Льтташ — ала хIама доацаш уж дхее хьакхеллача санна да, хIаьта уж лелае, царна Iунал де хоаш нах, техника шортта я. Са мелал а я цу юкъе. Укх шера 26 центнер мара ца яьнац сона хIара гектара тIа. Ша теха зе дахдале а, аз дикагIа Iунал дах хиннадалере селла кIезига хургьяцар уж.

ХьатIадоагIача шера дукха дукхагIа лаьтта дIалоацаргда цу культура вай совхозе. Из мелал кхы лелае йиш яц цунца.

Кхыйола культураш дика хьийкхаь укх шера тха Экажевонгий-Юртарча отделене. Масала, хIара гектара тIара 24 центнер йоалаш кIа кхедир оаха тхоай 1520 гектар хулча лаьтта, 120—125 центнер йоалаш коартолаш кхеъий, илаш кхоачашъяй генараш хьункъам кхебеча а. ХIана хьункъам чуэцара юхера балхаш чакхдоахаш да.

СОМИЙ БЕШАМАШ ТЕССА ЙИТАЙ

СУЛТЫГОВ Хьамзат,
совхоза сьадай болхло, Iаьлий-Юртарча отделене цеховой парторганизаце секретарь.

Сомах сок йоакха цех хьайийлвай вай совхозе. ЛоархIаме гIулакх да из. ХIанназехьа а дукха пайда лу цо. Бакъда, вай сомий бешамашкара сом кIезига чакхбоал цига: бац, кхебац вай из. Да воацаш санна тесса йитай вай уж бешамаш. Доккха зе ду цар боахама. ХIаьта, вайна хоаре царел дукхагIа пайда хургболаш цуl отрасль а яц.

ТIаккха хIана бераьбаь вай цу бешамашкахьа бухь? Кхы вIалла хIанз деце уж тIайола лаьтташ а ма даций пайда ца луш. Директор, партийни организаце теркам тIара яьннай уж. Ше-шегIа лел цигара гIулакхаш. Бригада кулгалле а моллагIа вола саг хьа а лаьце дIавохийт: «ГаьнаштаIунал ченна де деза ца хоаш вз ма - аьле. Цlа трактор, механизм хилац сеннй бета болх беш. Бригадир кхеа кулгаш а дехке элапи а нийсм лел. ТIаккха юхера дIавоахах. Кхывар вахийтача а гIулакх эргадалац, хIама аьлча болх айбара, из вIаштIехьбаккхара шунка дIадеш повкъостал хилац.

Нагахь санна уйла яь ца гIулакх эргадоаккхаргдолаш хIамий ца дей пайда бе лаьрхIа дIаетIача саний гаьнаша вай кассера сонаш, «дIаухаргда». Из болх хоаш бола специалисташ, дика организатораш бахийта беза цига, хIана аьлча тIехьайнса участок я из.

ПАРТИЙНИ [illegible] КIЕЗИГА Я

НАЛЬГИЕВ Махьмад,
Iаьлий - Юртарча ферма зоотехник.

Тхан леладерашта юкъе кIезига бац коммунисташ. Бакъда, хьайбаш леладераш болча кцагахьа мара ийлелац царех саг. Из вай эттара тIехьаеса производственни участок я, цига дукхагIа хила боагIар уж.

ЧIоагIа мела лел тха ферма гIулакхаш а. КIезига йоах оаца шура. Цу гIулакха керттера бахьан да доахан цхьйн породагIа доацаш, шурий лостам болаш ца хилар. ХIанз хувца доладеннад тхо уж.

ХIаьта а цу бахьана тIа оаца Iац тхо тIехьадусалга. ЧIоагIа дукха болхлой хуьцалу ферме. Бахьан — тха мелал. Цар хьаштам кхоачамдергдола гIулакх оаха вIаштIехь ца даккхар да.

Уж кхоачамбоацараш тхоай балха юкъера дIадаха хьожаргда тхо.

БОЛХЛОЧОА ФУ ЭШ ХЬАЖА

ЕВЛОЕВ Ваха,
Iаьлий - Юртарча сельсовета председатель.

Шоай юрта сий къахьегаца лакха доаттаде гIерташ ба тха отделене болхлой. 177 саг ва уж. Дика ялаташ кхедаь цар укх шера. ХIара гектара тIара 24 центнер кIа, 27 центнер мукх, 14 центнер генараш даьннад тхона. Из котало йоаккхача хьинаре дакъа лаьцад тха депутатаьа, коммунисташа.

Цхьа дош белгалде лое сона. Центнераш, тоннаш, килограммаш хоац вай. Из керттера декхар да. Бакъда, цу цифрайте тIахьашка саг вайна бIарга ца гор — из ве да. Кхыметтел отчетни доклада тIа а хьоалаьдац наьха хьаштам кхоачамдара гIулакх. Из массахьа а шоллагIча плане тетта оацал дIайоалаш яц вайх. Саг вац хIанз хьал а гIетта механизатораштa ша доагор, хоакъар, кхыдола царна доагIа хIама дIаденнал оаха ала йиш йолаш. Цхьаза моттигаш ийелу, гуйран шийна доагIа ялат, кхыдола хIама дIа ца оацаш механизатор юха бIаьстанта кхоачаеш. Из гIулакх дIа а тетташ декхараш кхоачашне вай гIерташ хилча хоттача тайпара яьттув барrбац. Саг, цун хьаштам — хьалхарча плане хилийта деза.

КIезига повкъостал ду совхозо юртанха наькъаш дехкача, банешка болх байтара (уж къайла латт вIалла ца эшаш санна)!

Депутаташа шоашта могар а вIаштIехьдоалар а ду. Тхоай низаца керда километр дIохкаш дола водопровод йилланей оаца тхоай ерта. Цу фу хьайна 5 наIарка мара яцар тха, хIанз 30 я уж. Лаккхача шуваш тIа будаш бехаш кхалнанька хи лехаш болаш а ахке.

Дика тоаьлй оаха тхоай юртара клуб. ХIана цу чу художественни самодеятельноста коллектив кIамаргl а елла болх дIаболабайта гIерташ да тхо.

Райцентра гаьнь хиларца чIоагIа хала да лаха тайп-тайпара шоай хьаштац кхоачаиде. Монтер вац юрта. Электрически сердал ейча, саг цамогаш хилча телефон етта еза Назране. ХIаьта шига телефон тохачул гIеш эахача ата хилача дIа а кхоач цхьаьха.

Уж санна дола цхьабараштa лоадам боапаш хеташ дола гIулакхаш воча оагIора Iадиь нийа оамала, кхетама, вахара. Вай партийни организаци, совхоз ше белаш я шоай юрташка бахача наха гIо де а царга хьажа а. Партийни балха повестка тIара кIоаккха Iадаккха йиш яц из дош.

ГIОНЧАШКАРА ПОВКЪОСТАЛ ГАЦ

МЕРЖОЕВ Iаьнт,
совхоза директор.

Партбюро балха юкъе эттара меларIа сона хеташ йола моттиг я — ший эттара тешаметIа болх тIеначий — общественни организацеш оарцагI ца яхар. Болхлой низамеcтo чIоагIа эсала бу социалистически ях йовлдаро, болхлой нийсхо лоралра, колдоговораш кхоачаш мишта ду тахкара болх. ХIаьта комсомольски организаци вIалла совхозе йий а хац. Дукха гIа йолча хана секретарь воацаш хул из. Доккха гIалат да вай, коммунисташа дукхийтар. Укх сахьате вай когаметта хьотта, зе бе холла лезаш бола нах бицболийт вай. ТIаккха фу коммунистически кхетама болх ба вай бер а лелабер а?

Совхозера хIара общественни организацеш ши-ший функцеш бокъонца кхоачашъергIолеш а еш дIахо йодача хана.

Пренеех къамаьлош дар коммунисташ: шофера Тунгоев Салангире, звеньевой Костоев ЙовлIана, кхычар.

Собрание дехье доаьлаш хилар КПСС райкома хьалхара секретарь С. Х. Гостимиров.

...Шоай дIахо бе беза болх наькъаш белгалдеш йола решени йир совхоза коммунисташа. Партбюро секретарал вов а хержар Мальсагов Дауд.

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти—болхлой класса, берригача къахьегамхой деналера авангард, коммунизм баьлаш лоаттабеча къовсамера советски халкъа политически баьччи организатори!

(КПСС ЦК ТIехьехамашцара).

Совхозе эттара хьинар, опыт дукхагIа йолча механизатарех воархIаьш ва Экажевонгий-Юртарча отделене шоллагIча бригадера наладнча коммунист Хадиев Сарбин.

Цlаккха кулг вIашка ца дуьхан шоай техникага хьожаш, тхаьна кул из, 23 трактор, 70 гектта механизм я бригаде цо Iунал деш. ХьамаьIаш чуэца мелбаьйн теламашна цун дьукха сурт де шоана-гур.

* * *

Цхьаь хкай тIа хьаьлIаш чуэйца лелашаш а селлнаш тIехьа а тайса хкай тIа кIа дIаде вахар кьона коммунист Шанкиев Мовсар. ЧIоагIа уйла тIаххийта бу цо из лоархIаме, бехктокхаме болх. Ца хадаш тIехьеяш латтабу цо фу дIадуьчe.

СУРТА ТIА: шоаша из-ву совхозерча кхьамаьл дош.

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

ТОЛАМИЙ ШЕРАШ

«Путь к коммунизму» яхача Шелковской колхоза къахьегамхошна деган гІоздаьнна тІамйцар арІіанара парте XXIV-гІа съезд дуьхьяра бола хоам.

ХІана, арІіанара парте XXIV-гІа съезд гергакхаьчача хана, колхозхоша чІоагІа гІадбаха и парте XXIII-гІа съезд хиначул тІехьагІа дІадахача шерашка шоаш бьча балхІ итогаш. Уж шераш экономика дерриге доакъош дІахо дегІаухаш хиина шераш дар. Колхоз дегІаара чІоагІа аьттув баьккхар парте XXIII-ча съезда, КПСС ЦК мартовски майски Пленуми решенеша. Цунна теша ду цифраша.

Хьаьццарг ба вай, масала, керттерча хьокхамех цаІ — ахчан доходаш алсамъялар. Нагахьа санна 1961 — 1965 шерашка колхоза шере юкъера ахчан доход 1061 эзар сом хиннаяле, ухх пхе шера шоаза дуккагІа хиннай из.

Хий декхарен мелиорацен гІулакх тоадара парте ЦК майски (1967 шера) Пленуно аь решени кхоачаш а еш цу даькъе дикка доккхий балхаш даьд колхозе паччахьалкхен а ший а чотах. Цо йиш хилийтар дІадув хий декха аьтташ дуккагІа хилийта, аьтта леладара культура айе, кхашта обработка яра агротехника лаккъе, хІаьта уж дерриге балхаш чакхдахар бахьан-долаш дуккагІа хиннад дерриге доакхаш дола ялат, лаккбеннаб хІара гектара тІара чуяца хьункъам.

Ухх шера колхозе даьккха деррига ялат 7 эзар тонн совгІа хилар, хІаьта пятилетка йолаеппача юкхве йиъ эзар тонн мара дацар из. ХІанз хІара гектара тІара аьлта хьункъам 24,3 центнерага дІакхоач, вешта аьлча пятилетка йолалучча юкхье хинначул 5 центнер дуккагІа. Ухх пятилетка шерашка паччахьалкхенга доккаш дола ялат бархІ эзар тоннага дІакхоачадьд, планагІа лаьрхІача 5,5 эзар тоннана меттел.

Доккхий хувцамаш хиннад колхоза хьайбай боахаме. Кхы мел дар дІадаьлча, общественни хьайбашта доакъарий чІоагІа база хьаьий уккхза. Из лоархІамегІара дош къоастадь даьннад люцерна дуккагІа дІаер бахьан долаш. ХІанз из 1200 гектара тІа дІаюэ колхозе. Пятилетка йолалуча юкхье шоаза кІеззигагІа яр из. Цу тІа а, колхозе мишта хьее еа а хош хкеш из. ХІара шера диаза хьехе чухкь цу-тІара йол. Ухх шера 240 тонн люцерна питаминни кьоар хийчдаь. Дерриге а колхозе хийчдаь гІожа доакъар бархІ эзар тонн совгІа да. Ниттая дуа лхха шІакха а кийчлаьлаш из хиннза.

Ухх пятилетка шерашка хьайбаш чулоаттадду итташ башха-дика помещенеш хьалъяьй колхозо. Шурий-товарни ферме хьалъяттай бить мугІ бола корпаник, телятникаш, лаборатори, хьайбаш леладерашна салоІа помещенеш а юкъе йоагІаш йола комплекс.

Фермера доаркий къахьегам механизаша дикка атточ боакх. Ухх шера МТФ-е дІадолалаьд детта доахан ах хана чусоцалаь кхоабилга.

Фермаш гонахьа дІадуш кошаш доакъар да. Беттача доахана шура дуккагІа телара аьттув боакх цу гІулакхо. Ухх пхе шера хІара шера юкъера лаьрхІача хІара Іаттагарх йоакха шура 2800 килограмм я, хІаьта ухх шера 3000 килограммаш а дуккагІа аьнккхай из. Ухкал хьалхарча пятилетке шера хІара Іаттагара йоаккхаш хиина шура 2300 килограмм яр. Нагахьа санна ухкал хьалхагІа дІадахача пхе шера юкъера лаьрхІача хІара шера колхозе 860 тонн шура йоаккхаш хиннаяле, ухх пятилетке из 54 процент дуккагІа хиннай. 47 процент дуккагІа хиннай паччахьалкхенга йоккха шура а. Ухх пятилетка шерашка ворхІ эзар тонн хІаша аьхийталц аьнна яьхийтай из приемни пункташка, планагІа яьхийта езаш хиннача 4250 тоннана меттел.

Шурий - товарни ферме кхо шу хьалхагІа дена юкъейоалаьй хозрасчет. Дика вІаштІехьбаьккхаб уккхаза хьайбаш леладерий къахьегам.

Хьайбаш леладерий коллективе хьалкхийнаб къахьегама хьокхамаш шерагара шерага дуккагІа лакхдеш бола башха-дика доаркаш, шура яхара говзанчаш. Царех я коммунистка, КПСС обкома член В. И. Балан, цо хІара Іаттагара 3800 килограмм шура йоаккх. Ухх шера 4000 килограмм шура яккхар духьа хьовсам лоаттабу цо. Анохина Нина, Волкова Мария, Висеменова Марина, Колпошеева Надежда — уж ба шера хІара Іаттагара кхо эзар совгІа килограмм шура йоахаш бола ферма хьалха латта доярхаш. Шоай йоккха балха опыт хьычарна дІателл цар.

Тоьал доккхий дика хувцамаш хиннад колхоза жа леладеча а. Ткъа эзар устагІата дІакхоачаш дийбад уж. Племенной белх дика вІаштІехьбаьккхар, жена доакъарий чІоагІа база кийчъяр бахьан долаш чІоаггІа лаккъеннай цар продуктивность. Ухх тІеххьарча кІаь шера хІара устагІанна тІера ялх килограмм хІама дІаккхац аьнна тха доакхх колхозе, ухкал хьалхагІа дІахача пятилетке 4,2 килограмм мара ца доакххаш хиннача. Ухх пятилетка шерашка паччахьалкхенга 430 тонн тха доахка дезаш яр колхоз, хІаьта декхар 491 тонн да. Тха доахаран ухх шера колхоза хьатІаена доход 440 эзар сом да.

Ухх шера хІара 100 жийна тІехьа 122 Іаьхар хьалкхебаьб ухказа, аттара дикагІа толамаш даьккхад коммунист Батаев Николай керте хаттача № 1 йолча жа-товарни ферма коллективе. Цига хІара 100 жийнь тІехьа хьалкхебаьб 124 устагІа, хІара устагІанна тІера 6,3 килограмм тха даьккхад.

Дерригача жа Іуй бригадашка боахама чухьара хозрасчет оттадьй.

КПСС ЦК июльски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка декхар оттадаьд аьттаех, техникех дІахо сайда дикагІа энера, общественни производства эффективность лаккхъара. Из декхар кхоачашдара бокха организаторски болх бу колхоза коммунисташа. Колхоза партийни организаци тІахьожам дикагІа лоаттабе аьнай колхоза правлене боахама гІулакхашта, товбаьб колхозхошта юкъе беш бола организаторски массово-политически болх. Парткома заседанешка каст-каста дувц колхоза правлене боахама гІулакхашца дувзадена дола дешаш.

Колхоза коммунисташа цул къахьегамхошта юкъе беш болча бокхача организаторски балхо новкъостал даьд юртбоахама продукташ яхара пхе шера план кхозо толаме кхоачашъяра.

Ухх деношка дерриге юртбоахама балхаш толаме чакхдоахаш боахк колхоза къахьегамхой: кхашка мел йола хІама чуййца аьнай, гуйран ялташ дІадийна бовлаш латт, аьаб оахаш я, йоакхо еш къестаху общественни хьайбаш Іанта кийчдарца дувзадена дола дуккха дешаш.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской районна секретарь.

Эргаьха тоаьь шоаш дела низ бола скрепераш дукхха арахеца йолаечнай С. М. Кирова цІерагІара Могилевски автомобильни завод. Шийа хьалхагІа хиннача ше санна йолча машинал дикка тоеш я керда арахийца машина. ХьалхагІа лаьттача 180 говра низ болча двигатела меттал 200 говра низ бола двигатель оттаьй цу лелача скреперо. Дукха доакъош эргадаьха тоадаьд, цу гІулакхо машина лехкаш дикка аттагІа а хьашт долччахьа ласто йиш йолаш а хулийтаргья. Наькъаш доаца моттигаш а новкъа ец цуна. 2—3 минута итт кубометр хьоше йола ковш хьал а йизе, сахьата 50 километрга кхачча дуккагІа хул из.

Керда машинах шерра пайда эцаргба тІоаьхьаш машинаш къаьии дохнача, хий декхе хий тІаоалаьдун сангараш йолхача.

Ухх шера парте XXIV-ча съезда сийна эргаьхкха тоаьь 1000 гаргга скрепер арахеца лекхар тІаьф цад предприяте коллективо.

СУРТА ТІА: эргаьхьена тоаьь низ бола скрепер.

И. Жалудкова сурт.
ТАСС фотохроника.

«ВИТЯЗА» ХЬОШ БОЛА НИКЪ

Ше беша поаттьые мІоагІа алоакъатІа Владивостокера араьна Тайкача океана юкъабузехьарча даькъе доза «Витязь» яха Іилмаш кема. Бить бетта бІаьхлуаргбоача ваккъасІа йодача [illegible] тІеххьара [illegible] [illegible] лоаг.

— [illegible] — аьлар АПН корреспондентага цар [illegible], воаш волча Дувен [illegible] [illegible] профессора Глеб Удинцева. — Фордий тоажамел совгІа бокха болх чакхбоаккхаргба оала Океане гІайренаш тІа: Соломоновий, Кердача Гвинея, Кердача Каледоне, Кердача Зеланде гІайренаш тІа. ХІанз духхьанца экспедицена юкъе эшийтай академик Александр Пейве, СССР Іилмай Академе геологически Института директор керте вола берда йистера отрид. Іилмахоша породий образецаш а гулъергья, гІайреий лаьттан чкъор чІоагІдаллара процессий система йовзара дола геологически зеаман а доахаргла.

Дукхача [illegible] тоажамеша дакъа лоаца дунен халкъашта юкъерча «Лаьттан лакхехьаре мантия» проекта [illegible] йола [illegible] экспедици я из. «Витязь» тІа а океанологе Института кхыча кемаш тІа а (цу даькъе «Академик Курчатов» тІа а) чакхъяьнна цул хьалхагІарча экспедицеша кхоачашъяьй океана бухе тектонически строение дух тІа даларш лаьттан чкъора чул [illegible] мантеа чул йола физико-химически процессаш йовзара доаца геолого-физически тоажамий [illegible] [illegible].

Экспедицена [illegible] [illegible] дукхача [illegible] советски тоажамхоаш, [illegible] геологаши геофизикаши, [illegible] химики Іилмахоши. Кердача Каледоне чуэттача хана [illegible] тІа хоашабергба [illegible] [illegible] специалисташ а.

Теркеме да бІаь цу [illegible] ха цІи хеза эрсий путешественник этнограф Николай Миклухо-Маклай а «Витязь» яхача [illegible] Океане гІайренаш тІа [illegible] лари тха кема кхоаллагІа дола «Витязь» хилари. ШоллагІчун тІа [illegible] тоажамаш даьд эрсий [illegible] Степан Макарова.

Карл РЕНДЕЛЬ,
АПН корреспондент.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХІАБУ

КПСС XXIV съезда сийна къахетача вахте а итта доккхий социалистически декхараш тІаьйнад В. И. Ленина цІерагІча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача заводо коллективо. Уж кхоачашдара социалистически яхье яьннай заводо цехий, участкай, установкай коллективаш. Бизза пайда эц технологаша шоай чурча кхоачамех. Цудухьа хІара бетта плани тІаьйна социалистически декхараш тІеххкоачашду цар. Продукцеца реализаца яра итт бетта плани Октабра бетта хьалхара шин декада чакхдоалаш кхоачашийр завода коллективо. Планал совгІа дІахьийта кийча продукци эзараш тоннаш я. Арикеццача продукцеца дІабола мах лохбарах, мехкдаьтта продукташ кхоярах, продукцеца реализаци яра хІара бетта планах ухх шера хьалхарча ийс бетта планах лаьрхІачул совгІа паччахьалкхенна баь пайда 800 эзар сом да. Къахьегама овсапле лаккъяра задани 107,6 процент кхоачашъяьй. Совгах хьалхарча ийс бетта хиначул 13 процент лаккхъенай из ухх шера цу юкъа. Цу гІулакхашта хьахьокх шера плани и ханал дуккха хьалха кхоачашъергхилар. ТІайнача социалистически декхарех лаьрххІача тайпара пхе шера план новклаагІа ноябрь тІа кхачале кхоачашъергья. ХІанзлехьа завода дуккхача установкай, цехий коллективаша вдоячашьяьй яха шера план. Пхе шера планах лаьрхІача совгІа иттии миллионаш сомий мехьа мехкдаьтта продукци арахецаргья технологаша.

Паччахьалкхен плани тІаьйна социалистически декхараш кхоачашдарах кхоачамбе завода технологаша. Цар тІаргертта къовсам лоаттабу предприяте экономически хьоккамаш тоадара а. Паччахьалкхен средствеш кхоачаьлань дукха мероприятеш чакхбоах заводе. Долдача хІамаш комбар шоай кеоттерен кхоачашдаяза лоргдоацен деккар лоаздІ технологаша, ремонтникаша, энергетикаша, кхычар. ДІабахача ийс бетта энергоресурсаш кхоера задани тІеххкоачашьяьй цар. Цу юкъа кхоадьд 2056 тонн условни доагор, 78 эзар гигакалори йІоахьлла энерги, 2,5 миллион совгІа киловатт - сахьат электроэнерги, дикка кІеззигъеннай декъа йоаш хиина мехкдаьтта продукташ. Пайда па эцаш ьадача кьаьнача задвижкех, вентилех, кранех, кхычарех оемонт а яь юха а пайда ийбе болабелар. Бедалах цІеньаь сийда продукци хьаьцостаре задани а тІеххкоачашьяьй. Иштта, кхомбара боах хьетакил вІаштІехьбаккхарах хІанзлехьа тІеххкоачашдаьд цар паччахьалкхенна пайда бара тІаьйна даькъера социалистически декхараш.

Паоте арІіанарча 24 съезда сийна тІаьйна социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаре заводе дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьккхай. Реконструкци яьй ихьайолча установкашта. Завода керттерча инженера заместителя В. В. Тимофеева, проектно-конструкторски бюро инженерашка А. И. Николаева, В. Л. Апринцева кийчъяьча проектах реконструкци яр № 8 йолча установкана. Цул тІехьагІа из кийчъю продукци 1,5-аза дуккагІа йилар. Цу установкана еш йола реконструкци йоаза чакхъяьча шоаза дуккагІа хургья установка коллективо арахецар продукци. Иштта реконструкци яьй комбинированна установкана а. Хьалха арахецар хиначул итт процент дуккагІа продукци арахец цо хІанз.

Боккха пайда баьлар предприятена фильтропрессой технологи хувцарах а. Хьалха фильтропрессашта разгрузка еча дукха ха езаьа йоайоа, из болх чІоагІа халла а бар. ХІанз арасхьа йийнагІа яхар. Парфенсти продукташта разгрузка ю цаьрна юкъе гІолла дІайха хий чакх а доахаш. Фильтропрессаш соца латташ йоаккха хи кІезигъеннай. Цудухьа фильтропрессай сорагача отделене къахьегама овсапле лаккъеннай.

Къахьегам Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккхара тІаерзаь итт мероприяти чакхьяккха деххІ ухх шера. Из болх беш ба завода берриге технологаш. НОТ-а хІара план кийчъеча дакъа доацш хул 50 — 60 болхло. Ер шу доладелча денз кийча а яь чакхъяьккхий 25 мероприяти. Цар паччахьалкхенна баь пайда 324 эзар сом да.

Дукха ха йоаццаш тІехьа технологически установкай реезовапашкаря, аппаратшкаря хьажа мехкдаьтта продукци хьашат яр лабораторена лаьрхІа йола гІаулна — пробоотборникаш. Установкашка боах беш болча хьалга а хьежжа НОТ-а лабораторе бохлоша технологашца цхьана кхоллача тайнара из болх бергболаш гІулакх вІаштІехьдаккха лаьрхІар. Технологаша шоаш пробна продукци шоай установкана юкъе дІаоттайьча яшначуча шушашка юоаьйот. Лабораторе цкьан болхлочо хьагульо мехкдаьтта продукци чуйоаа шушаш, хІаьта цкорна мегта дІаоттаю чуса шушаш. Цу гІулакхо кхьачахьа балха яь йишйолаш мукъайлкхтар 29 пробоотборщица. Из бахьан долаш еррига заводо хьайицача къахьегама овсапле цхьа процент лаккъеннай. Цох предприятена хиина пайда 32,4 эзар сом да. Цу тайпара кхьаьхха мероприяти чакхъяьккхар НОТ-а лабораторе коллективо. Цо а вІаштІехьдахийтар кхычахьа балха гІоргволар ийс болхло мукъавалийта.

ТІаьйна социалистически декхараш кхоачащдеча хьинаре дакъа доал рационализаторашта. Цар производствана юкъеяхья [illegible] хІад паччахьалкхенна 280 эзар сом пайда бергбола рационализаторски предложенеш изобретенеш. ХІанз заводе хІара берхІангІа вола болхло рационализатор ва. Цао кийч а яь производствана юкъейихьай паччахьалкхенна 240 эзар сом пайда беш йола 651 рационализаторски предложени.

Боккха пайда луш рационализаторски предложени еяр цеха воккхагІвола инженера П. Борисевоси воккхагІвача оператора И. Сехотовен. Цар оеиача предложенех пишкаицашкарча тІерча подогревателех пайда а эцаш доалде доладелир мехкдаьтта. Цу установка къахьегама овсапле 5 процент лаккьяьо, хІаьта шера предприятена цо беш бола пайда 23 эзар сом да. Иштта боккха пайда беш предложенеш прокондсвана юкъейихьай рационализатораша КИП-а цеха начальника О. Степанина, цу цеха инженера хоа. Кононенкос, цеха воккхагІвола инженера Е. Пушкинос, прибориста А. Куцева, кхычар. Цар производствана юкъе корладоаш кхьаьр бахьан долаш къахьегама овсапле лаккъяра тІаьйна хиина социалистически декхараш тІеххкоачашдаьд.

Щекински метод производствана юкъейоаллярах а боккха пайда баьлар тха предприятена. ХІанзлехьа завода кхьча участникаш бахха кахийн йолаш мукъавальнаь 51 болхло, кертта кхи а мукъаварг 9 болхло. Цу мероприятеш завода коллектива къахьегама овсапле 1,3 процент лаккхьяьй. ХІаьта болхлой алапи а дикка лаккхденнад.

Уж а кхы а мероприятеш чакхйоахача хьинаре къахьегарда белгалъяьнна я Н. Гладнев, Ю. Гречкин, С. Штейнгарт керте латтача установкай коллективаш.

Р. МАРТИРОСОВ,
В. И. Ленина цІерагІча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода керттера технолог.

Юрташ паччахьалкхен энергосистемаех дІатехай

Инстедаьннад Цюрпински района Золотые пески яхача кьомий совхоза поселок паччахьалкхен электросета системах дІахоттара балхаш. ХІанз Украина Херсонски областе нах бахача 849 моттигах 845 моттиг электроэнергеца Іалашъю паччахьалкхен энергосистемашкарен электростанцешкарен.

Сайцад юрташта электроэнерги тийннача кагийча электростанцей движокийн дизелийн таташ. ХІанз юрташкарча потребителашка, городашка а санна, хаддаза дІакхоач производственни быгово гІулакхашта эша электроэнерги.

Херсонски областо кхоачашьяьй юрташка электроэнерги эшача гІулакхашка ахийтар алсамдаккхарахи колхозаши совхозаши электроэнергеца централизованно Іалашъяро дІалоаца дакъа дуккагІа хилийтарахи бола КПСС XXIII съезда директиве.

Ухх шера юрташкарча потребителаша 400 эзар киловатт-сахьат гаргга электроэнерги дІаяхийтай — дІадахача шерарчул 15 процент дуккагІа хул из.

Моттигерче электрикий дукха болх бе бийзаб. Юрташка 20 эзар километр совгІа электропередачий линеш ехкай, 67 подстанци хьалъяьй.

Шерлуш латт юрта электрическо дІаахийтара сфера. Иштта, колхозашка ухх шера дукхьаьха болх бе яьннай баьнах хьоар ду электрически установкаш, районин центрий улицашка хьаллотаенай ртутни светильникаш.

Паччахьалкхен сетагара ухача электроэнергех юрташкарча потребителий бода нах хьалха шоай кагийча станцешкара кхачнах бодаш хинначул кхоллагІа дакъа чухьнахье ба.

ХІанз деш латт областа тІеххьаре йиъ нах баха моттиг паччахьалкхен электросетах дІахотта йиш хулийтаргйола монтажни гІиллошьерен балхаш.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,
АПН корреспондент.

ТАДЖИКСКИ ССР. XXIII-ча партсъезда цІерагІча колхозо дикка хьийкъа боамби кхейаьб. Цо хаддаш ух уккхазара «Іай дошуз» Янгибадски заготовительни пункте.

КПСС XXIV-ча съезда сийна доккха декхар тІаьйнад совхоза коллективо — Даьлення 9000 тонн боамбе яла. Царех 8000 совгІа тонн хІанзле я елкай, хІаьта кхаш хІама а лоа саяца кІай де.. дІахо чуэцаш латт боамби.

СУРТА ТІА: Янгиабадски боамбе заготовительни пункта. XXIII-ча партсъезда цІерагІча совхозоро хІара денна 250 тонн боамбе йоагІа уккхаз.

В. СТЕЧЕНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

АПН-о ДОАШХ

САГИ БОЛХИ

СССР-е МИШТА КЪОАСТАЮ ИЗ ПРОБЛЕМА

КІайча пІен Сигалбесарча гостиве тулбенача американски бизнесменашкеи финансисташкеи массехк бутт хьалха США президента Ричард Никсона аьннад: «Аз е пост хьалаьццаьц депрессена керте оттар духьа!».

Цхьабакъда, гІулакхаша харцдаьд уж хоза дешаш. Алхха цхьан дІадахача шера 8,7 процент лаккхденнад США-ра маьхаш. Никсон президенталла волча юкъагІа вІалла а бе болх болларий дуккхал 2,6 миллионнагара 4,1 миллион сагага кхоачаш алсамъяьннай, хІаьта берригача хІама хьалулуча бахача ваьха 5 процент хул цунах. Эксперташа даьча лоархІамашка диалача, гурахьа заводийи фабрикийи коанаІарен араххьа нусаргва 1969 шерарчул шин миллион дуккагІа саг.

Пессимизм, гІайгІа, кхоаненах кхерабенна хилар — иштта я, прессо деча хепалта диллача, дукхача американцашта чуесса уйлаш. Кхыметтел, хІанзарчоа бе боах а болаш, банке башха йоккха йоаца счет а йолаш бараш а уизарбаьнна, дІахо фу хургдолаьхьегІ шоашта яка уйлаш еш ба. «Век потопа» яхача дукха дувнача книжка тІа американски журналиста У. Брейдене технически прогрессаца юз тІа-тІа воаагІа капиталистически общество чуйодаш латта тупик. Американцаш, аздy цо, еттара а хьалхагІа производителаши потребителаши ба, цул тІехьагІа мара нах бац. «ХІамашта индустриализаци яро наха индустриализаци яргa кхоачадьд». Шийн манипуляцеш юкхера а дувча кхоачаваьн саг.. «МоастагІчуина вІашкуьхал нийсденнад вай, хІаьта из моастагІ — вай вовш а да».

Саги болхи — хІанзарча ханарча аттар кралгІча социальни проблемаех йола цаІ. Советски иланаш уитаеча органашта, экономисташта, демографашта хьалхашка а латт цу тайпара йола проблема. Цхьабакъда, СССР-е из ание а бе болх па хилара проблема яр.

Дукха ха йоаццаш Москве хиннача «Болхлой низа демографически аспекташ» яхача ООН дунен халкъашта юкъерча семинаре советски специалисташа дІахайтар бе болх па хилар СССР-е 1930 шу юкъе хахача ханнекьа а лниза дІадаьккхаьга. Боахам социалистически тайпара, планагІа лелабара йиш хилийтай бахаш бола нах общественни производствана юкъе хилара боарам лакха хулга Іалашде, къахьегама ресурсаш халкъа боахама тайп - тайпарча доакъошка а мехка тайп - тайпарча экономически районашка а ма мегаш пайданагІча тайпарен дІа-са ниийсъе.

Хоаш да советски экономика хадданза сиха дегІаухаш хилар. Советски Іаьдал йолча 53 шера чухьа (царех тхьаьх шу дІадалад СССР-х хьерчадаь тІемаш йоалаш цул тІехьагІа боахам юхаметтаунттабени) мехка кьаоии доход 45-аза гаргга, промышленноста валови продукци — 30-аза алсамъяьннай.

ХІанзалца цхьанна а мехка вІаштІехьяьннадац сеззаа доккхий экономически дегІаахара темпаш Іаденье. Масала, 1951—1968 шерашка промышленни продукци алсамъюнна СССР-е 10,4 процент, США — 4,5, Англе — 2,2, Франце — 5,4 процент хиннад.

ХІана хьадар сиxдеша дегІаахар бахьан долаш, советски вилалаша дунен халкъашта юкъерча семинаре бешадаьаьккха ма хилара, СССР-е хадданза алсамдийнад къахьегама ресурсаш — болх беш бола нах, дуккагІа хулаш хьаденад бахача нахах экономически хІама хьадеш бараш. Иштта, 1969 шу чакхдоалаш СССР халкъа боахамерча болхлоеха гІулакхерча нахахи 87,9 миллион саг хиннай. Уж 1970 шера хиннарел 2,6-заза 1913 шера хиннарел дукха хІама ца хиинаш ворхІазен дуккагІа ба. 1969 шера общественни бдахаме балхаш деча бахача нахех балхаш тІа боацча дешархошеш дІалоацича даькъах 90 процент хиннад 1940 шера хиннача 66 процента метта.

Ухх тІеххьарча хана советски экономика сихьенна дегІаахара наькъ тІа яьннай — технологически процессашта автоматизаци комплексни механизаци яра, производства а доал дара а дерригача доакъошка тІанзарча ханара автоматически системаш юкъеккхьара чотах. Масала, нагахьа санна 1970 шера планагІа СССР-е промышленни продукце юкъера объем 6,3 процент дегІад еза станокаш, машинаш, механизмаш арахецпагга 9,2 процент алсамдаккха лаьрхІадар. Цу даькъе вычислительни техника средстваш — 40 процент гаргга, машинаш яраш металлообработкан автоматически ахавтоматически линеш — 35 процентах дуккагІа, хІаьта числови программни управленеш бола станокаш — 3,2-аза.

Цхьабакъда, социалистически обществе «хьакъал дола» машинаши «уйлаш ю» автоматаши цхьанна а тайпара сага конкуренташ хулалургьяц, царга цунга санна къа а хьегалургдац е из балхах а воаккхалургвац.

Советски Союзе производствана автоматизаци механизаци яра еррига планаш хадаргйоацаш мелалуш я общество дегІаахара социальни программаца. Производственни низаши къахьегама ресурсаши толамагІча тайпара дІа-са нийсъяра проблемашца.

Боахам лелабара паччахьалкхен централизованни плановни системо йиш хулийт Іилма - технически революци производительни низаш мехка гІолла дІа-са нийсдари бахьан долаш худа дерригахІамаш шийн ханнахьа, шоаш ма дарра, нийса тергалде.

ССР-е дуккха а паччахьалкхен учреждениеш ведомстваши я нах профессиональни вІаштІехьбоахаши, профессиональни кийчбеши, балха тІа дьежабеши.

Масала, СССР Госплано еча дукхача расчеташте юкъе белгалагІа йолча моттигех цаІ дІалоац болхлой низах пайда ийбарен из дІа-са нийсбарен хьакъехьарча дешаша.

Ухх тІеххьарча шерашка юкъарчал доацаш предприятешка наькъа профессиональни ориентаце гІулакхаш вІаштІехьдоахаш я общественни организацеш. Дукхача советски заводашкеи фабрикашкеи йолаш я коллектив социальни дегІаккхувлара планаш яхараш. Технически прогресса торонаш перспективаш тергал а еш, цу тайпарча планашна зем боах цул еррига общественни аспектий а дегІаухаш долча нахагара хьаледача гІулакхий, а, цхьан юкъагІа эшаргболча специалистий, къахьегамхошта доаггІаш дола балха, салаІара хьалаш хилийтара проблемай.

Производство дегІаахара постанаш лерттІа доваре йиш хулийт из яле а кхы яле а йолча профила эшаргболча специалисташ мел а малагІаш а ба Іилман ларда тІа къоастаде. Иштта, нагахьа санна 1926 шера перениса словара юкъе занятей 5,5 эзар цІи мара хиннаец, 1970 шера перениса словара юкъе 29 эзар занати я.

Болх беш бараш ханнахьа Іомабарни юхакийчбараи де доагІа гІулакхаш ду (хІаьта Советски Союзе дерригача боарамехи этапехи Іомабар нах боацаш чакх я доахІ).

ХІанз СССР-е массе а тайпарча дешаро чулаьцна 79 миллион саг. Кхыча дешаша лаьча, хІара кхоалагІа вола саг (школе даха а хьийца дола берам ца лоархІаш), деша вагІа. Массе а моттиге юкъадикьал бархІ шера дешар. КПСС XXIII съезда (1966 шу) Директиваша хьежиа СССР чакхдоаккхаш латт массане а юкъера дешар дешалга.

Лаккхерча дешара заведеней выпускникий дукхал США-рчул дика сихагІа дегІаух СССР-е. 1950—1968 шерашка Советски Союза вузаш йистеьхача специалистий дукхал 2,9-аза алсамъяьннай, хІаьта ВІашагІкхийттача Штаташка — 59 процент.

1968 шера СССР-е 823,9 эзар Іилман болхло хиннав. ХІанз дуиен тІара хІара вихьагІа волу Іилман болхло Советски Союза гражданин ва.

Белгалдаккханза дарздац советски экономика дегІаахар, наьна профессиональни безамий постанаш, дар хьашташ, материальни а интеллектуальни а хьакъехьа царна эшараш ма дарра лараш лувцаш доцга. Из бахьан долаш Советски Союзе сиха дуккагІа лулаш боагІа механизированнии квалифицированнии къахьега нах, хІаьта хала, квалификаци йоаца къахьега нах тІа-тІа кІезигллуш а боагІа.

СССР хІара гражданина къахьегара бокъо я. Шийн денала, квалификацега, хьашташка хьежжа къахьега бокъа я цун.

Советски паччахьалкхен из конституционни положени лораш я СССР еррига партийни, советски, боахама органаш.

Юрий РЫТОВ,
(АПН).

Толаме яь яьлар трансиранси магистральни газопровод — лоархIамегIйола советско - ирански гIишло.
Ирана мехкдаьтта доаллача районашкара Iалама газ йоагIаргья Советски Союза закавказски республикашка.
СУРТА ТIА: газопровода тIехьара километр Iойлла советски инженера Ю. Швеца (аьрдехьа биссте латтар) бригада.
А. А. АХМЕДЗЯНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КУЛГА ГОВЗАЛ

Ховш ма товредолча тайпара, хоза дальча барзкъо сага сибат доаккхилга, цуй дега боккха тоам белга. Из кхета а деш, ше хьалу барзкъа ма иштта хозагIа хиний. та гIерг Индлошина фабрика № 2 йолча ателье болх беш йола мастер — закройщица Бекова Либихан. Атта болх болаш санна хеталу Либихана бар цуй професси из йоазача сага из барзкъе доаккхеш йоаллаш. Сига лел пуя говза кулгаш барзкъа доаккхача хана а тетача хана а. Цхьабакъда, из говзал Iомаеш дукхача шераш-ка мукъмйгад Либихана.

1946 шу. Городе Фрунзе ахар Либихан ший дешиша. Хала ха яр цу, хIана аьлча тIом чакхбаьнна дукха ха хиар. ХIанз кхаьллхуча кегийча зальлен маькарийн санна романтически профессеш яржа йоаш хиар цу хана. Даьхенна, ваха дукаогIа боллой кулгаш эша ча моттиге къахьега боллар каргиой. Иштта шийна вIалла дага ца хиннача моттиге — барзкъаш деча фабрике балха ахар яхайтта шу мара далаза йола Либихан а Цхьа шу гаргIа ха яьккхар цо маха баккха, барзкъаш маха Iомалуш. Фабрике къахьегаш дукхача къамах нах бар, цхьабакъда, цхьа дозал санна барт болаш бар-уж. Цудухьа цу коллективах къахьийтта хьона болхло шигара дIаваьлча кхычахьа болха водаар. Болх хала болашехь из коллектив хупа шlаккха а даталхинар Либихана а.

Дукха бар фабрике шоай балха бокъонна боли говзанчаш. Цар беча балха, хьаьлача барзкъана бIарахьежача чIоагIа хьагар Либихан цар говзалах. «Цlакхха Iомалургъий-хьогI со иштта болх бе», аьлча хетар цунна. Вакъда, шоашта ховр дог раьза долаш Либихана а кхача къонача боллоюшта а дIахьехар говзанчар. Цул совгIа дика маха баккха, вайнахьа барзкъаш де ховш яр Либихана хана а. Фабрикера чуенача тIехьаргIа но а Iамайора йоIа шийна дов говзал. Либихана ха а хало а но лоархIаш доккхаче хьнаршI Iомайора шийна цIаьхха безабенча-ча балха хьайлеаш.

Иштта дIайоаар ха, цунна хьежжа лакхлора Либихана балха говзал. Шийна хьийхачарна ийсе, цIаьхха брак ца дулейташ болх бе яьлар из. Ше хьалхара къахьегама накъ дIабоалабаьча фабрикера дIа ца йоалаш бархI шера болх бер Бекова Либихана.

1957-ча шера, Фрунзе ше болх баьча фабрикера хьаьнна бутт балалехь Грозне хIана ше болх беш йолча Индлошина фабрике балха яхар Бекова. Дукха ха яла-лехьа хийра фабрика кулгалхошта шоаш балха хьайдар хьинар долаш, ший балхах дика кхеташ болхло йолга. Мастер – закройщик йир цох. Белгалдаьккха довгIа Бековас шийна гIадкхла дехкар массала тешаме кхоачашдеш хилар, но масса хана а ший балха юкъе кердадараш кхухьаш хилар. Либихан Грозне балха эттача хана еррига города барзкъаш дена учреждененашка вапар вайнахьа кхалнаьхен маIачанахьен чоккхеш, гIовталаш, фетинг бола кочамаш е ховш сар. ХIаьта уж барзкъаш керда хьайийллача культура учреждененашта чIоагIа эшаш дар. Бохитонхаме дехкар тIадьлар Либиханна цу хана фабрика кулгалхошт. Кхалнаьхен маIачанаьхен массехк чокхий де, аьнна фабрикага дахь заказ кхоачашде дезаш хилар из. Цу хана а Iалаьмте чIоагIа накъаньлар Либихана ший наьна говзал. Цунна дика ховра уж барзкъаш де.

Цхьан хана Либихан дика Iомаенналр цунна чоккхеш гIовталашна е, цхьабакъда, кьане новкъостал кхинадехаре из дехкар дунна кхоачашдулургдолаш дацар. Лоцпача хана нанас гIо а деш даь дакъар барзкъаш. Цу хана из говзал а дика Iомайир Либихана. Цул тIехьагIа дукха хаьд цо еу тайпара балхаш сага новкъостал доацаш.

Иштта шийна барзал оалейташ дика ду Бековас наьна гIулакхаш. Шийна ховчох доккхал ше деш из професси Iомае безам бараашта раьза а хало ший говзал дIалу цо. Индлошина фабрике болх беш «ше дьаьккхача шийтта шера дуккханешта дIаIомаьяй цо ший говзал. Либихана Iомабеь бе хIанз цунна болх беш боля Барахоева Зина, Арсанова Зана, кхыбараш. Шоай производственни норма Iомаза кхоачаш а еш, къахьегаш ба уж. Ателье а фабрика е болхлоша лоархIаша царна дукхаезаши я Бекова из тешаме новкъост хиларах, вахата Iимерза хиларах. Бекова сурт фабрика. Сийлен доска тIа доалла массехк шу даьннаж. Дукха бац фабрике балха говзалгеи оасаралгеи диллача Либиханаца нийслуш бола болхлой, цудухьа цуй балхе каллара керттера бехьаш хар лов сони.—Бекова ший болх безаш я, цул совгIа из Iемай ший производственни норма, шийна тIадкхла моллагIа бекхтонхаме дехкар хала дале а тешаме кхоачашде. Ший беррата безам, хьинар дIалу цо балха, — йоах ателье заведующе Матиев Махьмад. Из иштта хилар хьахьоах Либихана ухх гIулакхаша: ший план но 200—250 процент кхоачаш ца еш цхьа бутт дIабахабац ухх тIехарча кхаь — дин. шера. ХIаьта 250 — 300 сом аламмий ма по хIара бетта. Фабрика, ательей балха мара, къаьстта хIаве сага балха итогаш яп фабрика счетия боккхоша. Вакъда, Бековас ший пятилетка цхьа — ши шу хьалха кхоачашъяь хилар хьахьоах во ухх масехк шера хIара бетта нормаш шоза — кхоза дукхагIа кхоачашъяро.

Тхьан шиъ шу ха Бекова Либихан хьаьнала къахьегаш хьовragIа. Цу шерашка дукха тайп-тайпара совгIаташ тийнад цунна. Царна юкъе цунна къаьстта «Заьмсара хетам я В. И. Ленина 100 шу дизача хийхахь ене Юбилейни медали, «Отличник бытового обслуживания» яха значоки.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

Мехко чIоагIдаьр кхоачашде деза

ЦХЬАННЕ А БОКЪО ЯЦ ЗАКОНАШ ТЕЛХАДЕ

Долакоара нах вIашагIкхийтта ча яь решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабеча комиссе 14 октябра хийнача ший заседане дийцар ширача замах юхадиса во гIулакхаш дIададара яь решенеш юртарча наха кхоачашъяра лелаш мах дола дош.

Комиссе раьза хинна белгалдаьккхар, тIехьаьлисеча гIулакхашца къовсам лоаттабара юртой сходаша яь решенеш керттерча дакъе кхоачашъеш хилар. По новкъостал ду массана а халкъа хинна трапипеш быте юха оттаяран чIоагIъяран.

Масала, сходаш чакхъьнчаул тIехьагIа мехкарех урдаш доахаш моттиг нийсьенналш Долакоа цхьаккха в, къонача маьрен сийсаген, цар кхоаччарча а гаргарча а наькъа вахарера доккха шоей санна саккъердаме хул саг яр'кхар. Саг йоагIача ' йолача дуккагIа бараш жагирхой хул цар чола сахъеъл, халкъа ийлеш, ашараш йоах, халхараш ду.

Кхетадеш да, ма хоьна хIана лына гIулакхаца дувзадениш хIана долцаш хулаш хилар. Цу дикача тIулакхча масал тайтар комиссе председателя Гуниев Дауда Якъуба, юрта Совета председатела, ший вийнд сар йоагIача хана.

Иштта кхы тIа а чIоагIбьаб корта боха малараш тIехдахарца, харцахьа леларпа, лечкъораш дарпа, дер дайна леларца, общественна духьала леладеча кхы гIулакхаш на лоаттабу къовсам.

Цхьабакъда, комиссе заседане белгал ма даххара, юрта бахача цхьаболча наха — Кунта-Хьажий мурдаша хультахи хьна тоабехи дола советски законаш телхаду. шоайна аргIаргIа къайлагIа зерата бийсаш ю. зикараш доах.

Цу гIулакхага хьежаб комиссе членаш. Царна гучадьннад. Кунта-Хьажий мурдаша Коттоева АргагIа Хаяутен юрта бахача цхьаболча кхыча наьден цIагIа зикара шлеш хилар.

Комиссе членаша кхайка тIа а бехаш шоай заседане къамаьлаш даьд Кунта-Хьажий мурдех болча нахаца, мурдий тхьамадаца Бельтоев Хасмахьмадаца—пенсионерава, мурдий турккаца Коттоев Касараца — Долакоарча участкови больница шоферца, мурдашца Пугиев Хьамзатаца, Эскиев Хоасботаца, Абукаров Махьмадаца — пенсионерашца. Коттоев Касари цуй тоабанцара кхьбола мурдаши комиссе членаш Iехабе гIертар, шоаш къайлагIа зерат бийсаш делаш яхаш

Шоаш къамаьлаш деча хана комиссе председатела Гуниев Якъуба, комиссе членаша Салатов Наурде, Энгипоев Етас, кхычар дIахетабир уж дынапарча Советски Iаьдала тIулакхех, венкар дIамоллараха дагарохарахи Iаьдало сагага хIана яхаш ма хилара, цхьабакъда, цхьаболча нахага кхьча гIайтIем балеи хьалха а доахаш, мурдаша къайлагIа леладеш дола закона духьалара гIулакхаш чакхдаргдоацалга дIахайтар.

— Гаргара саг валарал вийкхагIа во дац сагага да, — йоахар Энгипоев Етас, — Вай массана а дехкарийна ма цуи гIайгIанца дакъа лаца, из волча дIа а даха, саг дIаволлара цунна новкъостал де. Тахан вай деш дола къамьал ну хьакъехьа дац. Вай хула хIара кIиранна ершет бийсаяна къайгIа мурдаш вIашагIа а бетталуш, пар деш дола зикараши кхыдола гIулакхаши закона духьален халкъа зеннеи хилара. Вайна массанна а дика хови да, тахьет мича хул а аргIаи зерат, бийсаш мича ю а.

Цуя тIехьагIа къамаьлаш дьь чх мурдий тхьамада Бельтоев Хасмахьмада, турхо Коттоев Касара, мурдаша Чабиев Османа. Эскиев Хоасбота. Пугиев Хьамзата, кхычар мукIарза дир, мурдаша, белгала, къайлагIа вIашагIа а беттаьлуш зикараш даь а кхьметтел цу юкъе беранца а дакъа лаций а хилара. Цар дош делар. дIахо кхы мурдий тоабашта юкъе дакъа ца лаца, законашта духьала гIулакхаш ца лехаде.

Комиссе хIана цхьарчоа, мурдаша даьча мукIаралах тийшь а тийша, юрто бахь сецаш кхы тоабаех дола советски законаш дIахо йодача кхы цIаьхха тахадича мегаргдоацалга царна цIенхаштта дIахайтар.

Юрто бахь сецаш кхоачашбара тIахьожам лоаттабеча Долакоарча юрта комиссе гIоттадьр чIоагIа лоархIаме дош да. ХIана аьлча наьха сакхетам чу дынах юхедисан кхыдола ширача замахьарен во гIулакхаш дIададар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара бечна беррипача партийно - политически балхо керттера лархIар да.

Долакоарча комиссе а сална, юртахкарча еррига комиссенашна дош шоай заседанешка хунна а советски законаш телхадераш юхатеха а беза. Балха боахка мурдаш юкъе болаш йолча коллективанй юкъаьнцарча парторганизацешна Iилма атеистически болх чIоагIбе беза.

А. БАСИЕВ.

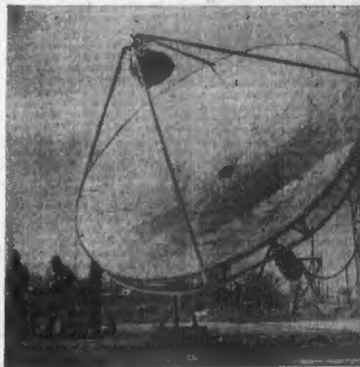

АШХАБАД. Мальха вIашарой энергех хилачь боахане пайда ицара деша експерименташ еш я Туркменски ССР Iилмай Академе физико - технически института гелиотехника лаборатор.
Цхьан опытни установка Мальха энергех электрически ер хьаю. Цо болх байт 10 метр кIоаргачара хий хьалтIадоахача насосга. Насосо сахьата 1000 литр хий чакхдоакх.
«Цу балха тIа туркменски Iилманхошта новкъостал ду Г. М. Кржижановске цIергIча Московски энергетически института бархоше.
СУРТА ТIА: гелиустановка кузь.
В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, Малхбузехьара гIаьххьача боараме, цкъаза чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 11—16, Грозне 14—16 градус йоахал йолаш хилен тарлу. 4 ноябрера дена 7 ноябре кхаччалца хувцалуш моркаш е йолаш, ха дIайолалуча юххьен чакхйолаши цхьанцайолча моттигашка лаьгIо йоачан а йолаш, малхбузехьарен кьилбаседа - малхбузехьарен гIаьххьача боараме, цкъаза чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура байсашка 2—7, деношка, юххьенца 10—15, чакхлоалаш 7—12 градус йоахал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КАМБОДЖЕРА ЭСКАЛАЦИ

Укх кIирагIа юха а чхоахкадендад Камбоджера хьаа. Къулбехьен вьетнамски марионеточни эскаре керда контингентащ чутоттенний цуй територе тIа. «Кристчен сайенс монитор» яхача американски газета дийнагIа, кхы тIа а Камбодже вахийтав 13 эзар сайгонски салтеи тосари. Цу бIуна юкъедоагIа бронетанкови довкъош, десантникий подразделенеш.

Уж операцеш шорре хьаллоац сигала гIолла Камбоджа патриотически низашта дукъала беш бола тIом тIа-тIа дукхагIа бовжабеш йолча США авиаце. «Сент-Луис пост - диспетч» яхача газета деча ташалагIа, укх шера сентябре хIара дейна 100-зза камбоджийски територена бомбаш йиттай США авиаце, вешта аьлча май-июнь бетташкарчул, американски эскар Камбоджана чухьийддача хаьарчул шозза хIапа кхаин аьнна дуккагIа.

Укх тIеххьарча денoшка Индокитай мехкашка, белгала аьлча Камбодже эттача событешца цIаьхха а хьагучадовккх дукха ха йоацца США президента хьакхийкхаьча «керда машарера инициатива» оалаш йолчун бокъонца дола маIан. Факташа ахачогIа, Р. Никсона «машаре предложенеш»— из еррига а Вашингтона вогIавара пропагандистки маневр мара ца тIом хьебалийтарех ерригача Индокитайски ах гIайрен тIа гIолла из дIабоаржабаре олаш кхоачашъяра хьовзарь. Къулбехьен Вьетнамера халкъа духьлара Тхиеу - Ки - Кхема кхика ма могга хьал а доццаш. Лаосера «къаьстта тIом» чIоагI а беш, Камбоджа патриотически низаш а ашаре гIерт ВIашагIкхийтта Штаташ.

Цу гIулакха цер иштта кхы а чIоагIагIа тIема новкъосталаш хьоллоац хIана мехка кхаммкорттукъаллен низашта духьал атIом болабелча дена эггара бокьгIйола наступлени» йоаржае дерхIача Лон Нола режим. ХIанзарча пномпеньски режимо ше Iаьдала корта эттача хана дола камбоджийски эскар 35 эзар саггара 150 эзар сагага кхоачаш доьккха даьд. Цхьабакъда, патриотически низашта духьал во «ше цхьаь» беча тIем тIа шийта тола боаккхалургхилара даха дог долаш яц ма Камбоджера ухача хоамегIа. Лон Нола деш дола тIема новкъостал 1971 шера 120 миллион долларега кхоачаш доккхагIа хиллйгарех доле доц хIана Пномпене дувцаш ба США официальни нах. Из ахча пномпеньски эскар дIахо доккха варгея кийдаоген гIоргза.

Иштта, «Индокитае машар» оттабе безам хиларах дувцаш хоза хабараш е долаш, США правительства долла хIама ду Индокитайски ах гIайрен тIа аьнна тIема цIи кхы а чIоагIагIа кхьъкккар духьа.

РАСИСТИЙ ВIЕНАРА «ХОРЖАМАШ»

28 октябре Iаьдала провинциальни органашка хоржамаш даьд Къулбехьен - Африкански Республике. КIай дIохо дараш шоай доалахьарча химузнанаш тIа а багIаш, хоржамий участкашка укар, хIаьта африканаш — массана а цу мехка бахаш хьабоагIа нах, моттигерча законодательства гIа голосе бокъонах баьла а болаш, юстаро, гIаргIата доалаш тоабаш а яь латтар волицейски хано хьегарта ца а боаххийташ.

Кхыча мехкашкарча зембоахараша къаьстта чIоагIа уйла тIа йоххийташ дар хоржамаш. ГIулакх мишта аьлча, кIезига цул хьалхагIо хиначa парламентски хоржамашка вIашагIкхийттача оппозиционни парте премьер-министра Форстера доаз ду националистически парте кIезиг - дукха гот а яь массехк моттиг хьаийкхай пунтгара. Цхьаболча комментатораша сихбенна хоам бир, ЮАР-е кIезиг-дукха... «аьрдехьа лостам» хиния хилара.

26 октябре хиннача хоржамашка белгала массехк моттигаш яьлар Форстера парти, вIашагIкхийттача парте уж дIа мукъа а латтш. ЮАР-рча политически хаоттама шийхал дийцараш алхха цхьан хIаманна, цу гIа а керттерчоа гIалет бовинаб: цхьаннха тайна «аьрдехьара лостам» хиннабы. Цхьан расистки партегара голосаш воккхачагIа кхайчаьр яхаш мехка политика хувцалургья ала хIама дац. ХIанз правительствипа официальни оппозице йолча вIашагIкхийттача парте политически никъ-и ма дарра аьлча цхьанне хIаманна эргаш мичаб националистий програмний. Из а вож а — шаккхе парти дюртенда, кIай вIохка дараше африканцашта доал дергдолча расови гегемоне помдеш тIа летт, фунигIа де кийча я шоай доал карара ца далийтаре. Дерриге а парне юкъе юкъ йолий. таш дар цхьа хIама мара дац: националистий голландцашта болча кIай вIоха дараша хьалхара латт, хIаьта вIашагIкхийтта парте — англичанаша бараша хьалхара. Царна юкъе латта къовсам ма царра аьлча Iаьдал бахьан долаш, дакагIа йоле моттигаш бехаш долаш мара бац. Принципиальни башхало йолаш цхьаккха хIама дац цар программашта юкъе.

Цудухьа «хоржамаш» ду яхаш леладаь гIулакхаш дуьш хиначa африканций юкъиараш гIара Iодеше йиш йолаш дар расистски соперникех моллагIаш корбоале а царна бе-башха ца хетари шоай мехкара гIулакхаш шоаш юкъе а боацаш кхетадеш хилара раьза ца хилара.

«Таймс» яхача лондонски газета оагIонаш тIа африканций гадаккхарен новкъостал дарен фондо укх денoшка кепатеха аравьккхай «Пест па хулийташ совцабаьча дукхагIа болча африканций шераргIа массехк дош» аьнна керте гIолла даь йоазув а долаш йола статья. Цу тIа хоам бора, 15 миллион хIана бац аьнна болча африканцашна нахе доагIача дакъа мекха территорех 13 процент мара кхачаш, кIай цIоха дараш африканций вахара боарамашта юкъера юкъ дIаюоцалургдоацаш, селлере йоккха я. Аьортенда бериге бела кхы хьаха ца беш африканцашна лайта гIерт Форстера режим. Цхьабакъда, 15 миллион долча халкъа беге дIакъовла могаргдац расистанта.

«ТОРГОВИ ТIОМ» БИКЪБЕННАБ

Укх денoшка Вашингтоне воаьски Премьер - министра Э. Сато ен президента Р. Никсовен дийцача доархIамегIарча дешашта юкъе белгалдаьра моттиг дIаловпар шиа мехка юкъерча торгово - экономически гIулакхаша. Укх тIеххьарча хана тIа-тIа дукхагIа «торгови тIемага» доалаш латтар уж гIулакхаш.

Соаги дела хьа США экономика юкъаш латтача хьалашка торгови конкуренци тIа-тIа дукхагIа чIоагIлу. Япоена чIоагIа Iоттараш ю американски кепайоазово. «Дерригача дунен тIа йоккхий дахоаш Iуьнаш болча конкуреитанта бIаргагуш, аьлу «Форчун» яхача журнало, ший экспорт шеръяра Японе хьега кхы къайлагIа вIашагIболлаш латта тайша бола сенна хотелу». Эггара шира, гIа доле торгови доваш летт, белгалдоакка цу журнало, Японе. ипонпаша шийн экспорт а кхоалагIа дакъа хIана ец аьнна яр дIакуузача ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъе. Японе оаглонгахьара конкуренции ледиьаьо хукхача американски кампорацеш—радио - электротехнически, автомобильни, къаьстта а текстильни. Цу тIеххьарчар Вашингтона низ чIоагIагIа бу. президент Никсон керте волча республикански парте кулгалхой шоай чухьара политически позиш шоай хувраьль чIоагIъе гIерташ болча къулбехьарча штатацкарча шоай алинех пайда а эцаш.

ХьалхагIа дIадалача хоржамашта хьалхарче кампане Р. Никсона аьнадар Къулбехьен текстильни магнатийн боамбе алектацейн хьешташ лорадергда, аьнна. Цхьабакъда, укх цхьан шерана ма шерна США правительстве вIашатIехьдаьлендац США хьачунку-хьаш йола текстильни изделеш машар гIехь кIевигьяра японски экспортераш раьза бе. Цу юкъагIа американски текстильни монополешна конгрессерча шоаш оттабьяшка гIолла законопроект дIачуьенний США товарашта чIоагIа квоташ оттаелга дIадехаш.

Цу гIулакхо цабезам хьовбир Японен кхыча мехкашех. «Нью-Йорк таймс» сатем байна яздора, «бIаьна маза боле протекционистски реакци хила тарлуъ», яхаш. Газета иштта яьхойт, «политически, тIема, экономически гIулакха Iаьльмате боккхача лоархIаме дола японо - американски доттагIаш текстильни проблема кхерама вIаьхьоттадаь хилар я».

Американски капайоазово деча хоамашка ладийгIача, Сато США йолча хана дукхха рычагаш царцагIъяхха хиний японски премьера бахьа боагIаш бола низ тIабаьвар дукъа. Цхьабакъда, оагIонаш кхы цхьаккха барт вIаштIехьа ца боалаш йисай. Американски столице официально хьакхайкаьльдар, «текстильни переговораш» цIаьхха дIайоларра Никсонен Сатойн барт вIаштIехьбьенна хилар. «Нью - Йорк таймс» тешаш бейна язду, хургйолча переговорий, а «перспективаш башха деш яц», яхаш. Кхы догдоахийла йолаш Токиоре бараш а бац.

ВIашагIкхийттача Штаташа Японеца лоаттабу «торгови тIом» сецабац, хIаьта укх гаргарча хане кхы а дукхагIа бикъбала тарлуш а ба.

В. КАШИРОВ,
Г. СКОБЕЛЕВ,
И. ЛАПИЦКИЙ,
(ТАСС).

Социализма мехкий столицашкара хоамаш

СИЙЛАХЬЧА 50 ШЕРА ДУХЬА

УЛАН - БАТОР. (АПН соб. корр.). Ялаташ чуйна яьнай Монголе лаьтташ леладу кооперативаш. Дукха ха йоацаш а гIехьа клат яхар фуд ца ховш хиннача мехка хIанз лакха хьунаьмаш кхеду.

Массо метте чоалханерча. хьалашка чуйде дийзар ялаташ. Каст - каста догIаш леладаш хилар бахьан долаш сеца латташ дукха ха яха йийзар техника. Дукхача участкашка Iолижадар клат. Цхьабакъда механизаторашен кхаш лелаерашен долла хIама даьд. ца йойташ ялаташ чуцара, халкъа революце 50 шу кхзара сийна тIайна дехкараш дивза кхоачашдара. Овсаре болх беш яйда йийзар хоза ха йолаш денача хIара сахьтах. Юртарча къахьегамхошта новкъостала бахькар ландерчен юкъерчен специальни дешара заведеней студенташ, городашкара болхлой, юртара интеллигенци. Советски Союзера механизатораш бахькар.

Ялаташ чуэгара гIулакха вIашагIъеллача правительствени комиссе даннеех, укх шерара ялатий хьувьям республика хьахичча дена эггара лакхагIа ба. Кхаш леладеча боахамаша, масала, совхкарчул 2,6-зза дукхагIа аьрдид ялатаци. Дукххача госхозашен кооперативашен пачхьалкхенга клат доккхара заданеш хьогта кхоачаш а яь, хIанз а ялавал совгIа дохи.

Г. ХАРЧЕНКО

70 «ТРОПИЧЕСКИ» ЭЛЕКТРОВОЗ

БУДАПЕШТ. (АПН — «Будапресс»). Укх тIеххьарча хIна Будапешт - Дунайвароп машиннаькъа лине тIа каст-каста бIаргаго йиш яр нагахьа хулаш доана Iажага басар хьекха йола электровозаш. Уж яр Кубас Венгрегара ийша хинна тоххама лехкаш лаьтта эггара хьалхара электрически ши локомотив.

Вежарашка болча мехка заказагIа «Ганц мават» яхача будапештски заводо хьаергьа ерригаш а 70 эзар говра низ бола электровозаш. Уж кийчьо къаьсттача — тропически хьасане. Машиний корпуса дерриге доакъошн къаьстта чIоагIа басар хьоккхи да. Кабинашка нийшкашта меттех низ бола вентиляторaш оттаю. Еррагача электровозкана тропикий сацоаххача хIамашта «елургйоацаш йола» къаьстта ший тайпара изоляци ергбоалаш я.

Локомотевий хьалхара партий йоахьийтача ханна технически персонала цхьан Кубе йоахьийтарга обслуживане станци а. Венгерски специалисташа дIабахача метте Iочабергба кубински коллегаш керда машинаш лехкен царна Iунал ден, новкъостал дергда царна ремонт яра технологи Iомаяра.

«ПЛАСТЕКС-70»

ПРАГА. (АПН соб. корр.). Ильдень яхача города вIашгайлай «Пластекс-70» яха дукен хальхашта юкъера выставка. Цига дакъа лаьцап 20 чехословакии предприятеи доалол дехьарча воркI фирман — ГДР-ера, ФРГ-ера, Англера, Австрера.

Выставка керттера тема керда пластмассаши гIашлошьеча, машинашьеча, электротехнике, юрта боахаме, транспорте, кхыча доакъошка царех пайда эцара горонаши. Йоккхийча разделашка хьохха оттадаьлар халкъо леладу товараш: массе тайпарча хIамаши даьрхIа — цIазашкара дааьнна кийчача барзкъашка кхаччалца — йола пластмассех яь хIамаш.

Экспозипи вIаштIехьаьнцкара цIенхаштта уйла тIаяхийтай опыт дIа юха эцара, «Шоаш ма ярра» хьахьоахаш яр пластмассаш та обработка яра керда технологически процессаш, материаллий, оборудоване образецаш, хIаьта кийта пластмассаши царех хIамаши хьаеча пайда эцаш йола контрольно - измерительни аппаратура а.

А. ГУЛЯЕВ.

Анвар Садат: ОАР КХЕРАЕРГЬЯЦ

КАИР. (ТАСС). «Америка ВIашагIкхийттача Штатий вIаштIехьаргдац цар Израила тезача тергаца ВIашагIкхийтта Iарбий Республика кхерае», — хьахийкадир ОАР президента Анвар Садата, ОАР-а кхехархой федерацие делегаци ше тIаьцаш. Египетски халкъ, аьлар Анвар Садата, Гамаль Абдель Насера весеттанта тешаме а цуя гIулакх дайа дIадахьа лаьрхIа» да. «Вай капитуляци ергацу. Iарбий лаьттах цхьа ги массел йола моттаг ютаргьац монастагIчоа», — белгалдаьккхар цо. Президента белгалбаьккхар мехка кхелашта хьалхара, Израила вIаьнийца Iарбий территореш мукъаяхара хьалхара мехка бахача бериячча мицка бехитоккхем. ДIахо а Израила тIема - экономически новкъостал ду США-е, аьлар А. Садата, хIаьта Iарбашта духьал психологически тIом а бу, шоай низех бола цар тешам бовбе гIергаш. Цхьабакъда, империалистически мохстагI во яр мел чIоагIа лоцш вале а, хьаккхийкадир президента, «из юхатохен цун пландаш юкъатIьялен лаьрхIа дола ОАР-а халкь ший деша чIоагIа да».

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО:
3 ноябрь

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердало» газета обзор. 8.15 — Передачий программа. 8.22 — «Гуйран музамашка концерт (эрсий меттала). 8.45 — Партийни организацешкара отчеташи хоржамаши яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 10.00 — «Октябрь хьакхелла поэзи — литературни передача (гIалгIай меттала). 16.20 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.35 — «КПСС ЦК мальски Пленума решенеш - вахаре» — корреспонденци. 16.50 — Нохч-гIалгIай ашараш (гIалгIай меттала). 17.15 — «Халкъа судехойн халкъа заседателий хоржамашка беседе (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни воих» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ:
3 ноябрь

18.00 — Спортивни гимнастикагIа дунен чемпионка йолча Турищевайца, Грознера кхерархой вIашагIкхетар. 18.40 — Телевизиони кердадараш (гIалгIай эрсий меттала). 19.15 — Киножурнал. 19.25 — «Сийле хийла сийлахь, йоккхача Октябрь» (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш. 20.05 — Дунен юкъера обозрени... 20.15 — «Ленинах дола дувцараш» яха художественни фильм. 23.10 — Документальни фильма киноваl.

РАДИО:
4 ноябрь

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленина некъ» газета обзор. 8.15 — Передачий программа. 8.22 — «Дотбеш ба нохчий меттала». в клапилп тагIаl яха концерт. 8.45 — Халкъа тIехьожам бола беш ба (нохчий меттала). 16.00 — «Яхьа хьунам» корреспонденци (нохчий меттала). 16.15 — «Шоана, къонахи» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 16.45 — Ашараш. 17.00 — «Къонах» (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — тагIаl яха концерт. 8.45 — Халкъа бола Ашараш.

ТЕЛЕВИДЕНИ:
4 ноябрь

17.00 — Нурадилов Ханпаша цIарах йолча кхаьтокхергIа котара йола традиционни турнир. 18.30 — Вераша дола фильм. 18.45 — Телевизиони кердадараш (нохчий эрсийн меттала). 19.10 — Хоамаш. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — «Октябрь са дег чу» (нохчий меттала). 19.35 — «Шоана бераш». 20.05 — «Иллин вайна массаза ла», 20.35—«Развалины» яха фильм-спектакль (цхьоалагIа серн). 22.15 — Документальни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран промышленностин отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.
«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02515. Заказ № 10987.